

4/2022

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA

BULLETIN

Pravidelný přehled právních novinek se zaměřením na rozhodovací praxi Soudního dvora Evropské unie, Evropského soudu pro lidská práva a zahraničních nejvyšších soudů.

ODDĚLENÍ

Oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu poskytuje odbornou poradenskou činnost pro soudce Nejvyššího soudu, jakož i pro soudce soudů nižších stupňů, v oblasti evropského práva.

SLOŽENÍ

Petr Barták
petr.bartak@nsoud.cz, +420 541 593 480

Jan Bena
jan.bena@nsoud.cz, +420 541 593 161

Lívia Ivánková
livia.ivankova@nsoud.cz, +420 541 593 271

Ladislav Kováč
ladislav.kovac@nsoud.cz, +420 541 593 519

Patrik Provazník
patrik.provaznik@nsoud.cz, +420 541 593 585

Anna Skrášková
anna.skraskova@nsoud.cz, +420 541 593 523

Jana Zápotocká
jana.zapotocka@nsoud.cz, +420 541 593 137

KONTAKT

 Oddělení analytiky a srovnávacího práva
Nejvyšší soud

 Burešova 20
657 37 Brno

 +420 541 593 480

 international@nsoud.cz

 www.nsoud.cz

SOCIAL

BULLETIN

**PROPUŠTĚNÍ STEVARDA LETECKOU SPOLEČNOSTÍ Z DŮVODU
NEDODRŽENÍ INTERNÍCH PRAVIDEL O ÚPRAVĚ VLASŮ**
Francie (str. 5)

**NEPLATNOST ROZHODČÍ SMLOUVY V KONTEXTU
POŽADAVKU NA VEŘEJNÉ PROJEDNÁNÍ VĚCI**
Německo (str. 7)

**TRESTNĚPRÁVNÍ SANKCE ZA OBNAŽENÝ PROTEST
AKTIVISTKY V PROSTORÁCH KOSTELA**
Bouton (str. 10)

**POVOLENÍ EXTRADICE STĚŽOVATELE DO SPOJENÝCH STÁTŮ
AMERICKÝCH BY NEBYLO V ROZPORU S ČL. 3 ÚMLUVY**
Sanchez-Sanchez (str. 16)

**K DOSAHU A SYSTEMATICKÉMU POSTAVENÍ SPECIÁLNÍCH
JURISDIKČNÍCH PRAVIDEL PRO INDIVIDUÁLNÍ PRACOVNÍ
SMLOUVY VE SVĚTLE NAŘÍZENÍ BRUSEL I BIS**
ROI Land Investments Ltd (str. 24)

**K OTÁZCE UZNÁNÍ OSVĚDČENÍ O ROZVODU VYDANÉHO
MATRIKÁŘEM JINÉHO ČLENSKÉHO STÁTU**
Senatsverwaltung für Inneres und Sport, Standesamtaufsicht (str. 25)

ÚVODNÍK

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

představujeme Vám letošní poslední číslo Bulletinu oddělení analytiky a srovnávacího práva. Ani na konci roku tak nepřijdete o vybraná rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, Soudního dvora Evropské unie či vrcholných evropských soudů.

Z rozhodovací praxe posledně jmenovaných soudů stojí za pozornost zejména rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 3. 6. 2022, ve kterém soud posuzoval platnost rozhodčí smlouvy uzavřené s německou sportovkyní *Claudii Pechsteinovou*. Touto smlouvou byla založena pravomoc mezinárodního Rozhodčího soudu pro sport. Taktéž jsme do výběru zařadili rozhodnutí francouzského *Kasačního soudu* ze dne 23. 11. 2022, které se týkalo propuštění stevarda leteckou společností z důvodu nedodržení interních pravidel o úpravě vlasů.

Evropský soud pro lidská práva se ve svém rozsudku ve věci *Bouton proti Francii* zabýval porušením práv stěžovatelky na svobodu projevu ve smyslu čl. 10 Úmluvy v návaznosti na nepřiměřenou trestněprávní sankci, která jí byla uložena za výkon daného práva ve formě kontroverzního protestu v kostele. Ve věci *Sanchez-Sanchez proti Spojenému království* se štrasburský soud zabýval povolením extradice do Spojených států v kontextu práv dle čl. 3 Úmluvy.

Rovněž Soudní dvůr Evropské unie vydal v poslední době řadu zajímavých rozhodnutí. Ve věci *ROI Land Investments Ltd. proti F. D.* se lucemburský soud vyjádřil k dosahu a systematickému postavení speciálních jurisdikčních pravidel pro individuální pracovní smlouvy ve světle nařízení Brusel I bis. Stranou Vaší pozornosti by neměl zůstat ani rozsudek ve věci *Senatsverwaltung für Inneres und Sport, Standesamtsaufsicht*, ve kterém se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda je osvědčení o rozvodu, vydané matrikářem v souladu s vnitrostátním právem, třeba považovat za „rozhodnutí“ ve smyslu čl. 2 bodu 4 nařízení Brusel II bis.

Příjemné čtení a šťastný nový rok Vám přeje

redakce Bulletinu

V případě zájmu o pravidelné zasílání našeho Bulletinu se na nás můžete obrátit prostřednictvím e-mailu international@nsoud.cz.

Informace o ochraně osobních údajů naleznete na stránkách **Nejvyššího soudu**.

OBSAH

JUDIKATURA EVROPSKÝCH VRCHOLNÝCH SOUDŮ

Francie: <i>Podmínka oboustranné trestnosti při výkonu evropského zatýkacího rozkazu</i>	... 4
Francie: <i>Propuštění stewarda leteckou společností z důvodu nedodržení interních pravidel o úpravě vlasů</i>	... 5
Německo: <i>Neplatnost rozhodčí smlouvy v kontextu požadavku na veřejné projednání věci</i>	... 7
Spojené království: <i>Charakter prvků konstituujících mezinárodní povahu smluvního závazkového vztahu ve smyslu čl. 3 odst. 3 Římské úmluvy</i>	... 8

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Bouton: <i>Trestněprávní sankce za obnažený protest aktivistky v prostorách kostela</i>	... 10
Jansons: <i>Nucené vystěhování obyvatele bytových prostor</i>	... 12
Kotlyar: <i>Aktivní zapojení se do trestním právem postižitelného jednání na protest proti systému registrace pobytu migrantů nespadá pod rozsah čl. 10 Úmluvy</i>	... 15
Sanchez-Sanchez: <i>Povolení extradice stěžovatele do Spojených států amerických by nebylo v rozporu s čl. 3 Úmluvy</i>	... 16
Sládková: <i>Porušení procesní větve čl. 3 Úmluvy z důvodu nedostatečného prošetření stížnosti na špatné zacházení ze strany příslušníků policie</i>	... 18

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

L. F.: <i>Diskriminace v kontextu interního pravidla společnosti zakazujícího pracovníkům projevovat náboženské, filosofické nebo politické přesvědčení</i>	... 21
Proximus NV: <i>K soublasu zákazníka telekomunikačního operátora se zveřejněním osobních údajů v účastnických seznamech</i>	... 22
ROI Land Investments Ltd: <i>K dosahu a systematickému postavení speciálních jurisdikčních pravidel pro individuální pracovní smlouvy ve světle nařízení Brusel I bis</i>	... 24
Senatsverwaltung für Inneres und Sport, Standesamtaufsicht: <i>K otázce uznání osvědčení o rozvodu vydaného matrikářem jiného členského státu</i>	... 25

MONITORING LITERATURY ... 27

JUDIKATURA VRCHOLNÝCH SOUDŮ

Francie: Kasační soud

Rozsudek Kasačního soudu ze dne 29. 11. 2022, č. 20.86-216

Podmínka oboustranné trestnosti při výkonu evropského zatýkacího rozkazu

Úplné znění rozhodnutíTisková zpráva

Trestní senát Kasačního soudu ve svém rozsudku ze dne 29. 11. 2022, č. 20.86-216, rozhodl, že neexistence pojmu „narušení veřejného pořádku“ ve francouzském právu nebrání existenci oboustranné trestnosti a že není nutné, aby každý z činů, kterých se osoba dopustila a které vedly v jiné zemi k jejímu odsouzení za „ničení a rabování“, odpovídal trestnému činu podle francouzského práva.

V roce 2009 byl v Itálii uložen italskému státnímu příslušníkovi trest odnětí svobody v délce dvanácti let a šesti měsíců za jednání kvalifikovaná jako trestné činy ozbrojené loupeže v organizované skupině, ničení a rabování, nedovoleného ozbrojování a použití výbušnin. Uvedené skutky byly spáchány v Janově v roce 2001. V červnu 2016 vydal státní zástupce evropský zatýkací rozkaz za účelem výkonu trestu odnětí svobody. I když byl v roce 2019 italský státní příslušník zatčen ve Francii, vyšetřovací senát odvolacího soudu v Angers ho následně do Itálie odmítl předat. Podle vyšetřovacího senátu část spáchaných činů, které italské právo kvalifikovalo jako „ničení a rabování“, neodpovídala žádnému trestnému činu podle francouzského práva. Jedním ze znaků skutkové podstaty trestného činu „ničení a rabování“ je „úmysl narušit veřejný pořádek“, což je pojem, který nemá ve francouzském právu obdobu. Proti tomuto rozhodnutí odvolacího soudu v Angers byl podán kasační opravný prostředek ke Kasačnímu soudu.

Kasační soud před vydáním konečného rozhodnutí v dané věci podal k Soudnímu dvoru EU předběžné otázky za účelem objasnění podmínky oboustranné trestnosti a uplatnění zásady proporcionality.

Soudní dvůr ve svém rozsudku [1] uvedl, že pokud by byla podmínka oboustranné trestnosti činu vykládána v tom smyslu, že by vyžadovala existenci úplné shody znaků skutkové podstaty trestného činu, jak je kvalifikován v právu vystavujícího členského státu a v právu vykonáva-

jícího členského státu, jakož i shodnost právního zájmu chráněného v právních řádech těchto dvou členských států, účinnost předávání by tím byla narušena. S ohledem na minimální harmonizaci v oblasti trestního práva na unijní úrovni by podle Soudního dvora nebyla taková úplná shoda pravděpodobně dána u velkého množství trestných činů. V důsledku toho by takový výklad byl v rozporu i s cílem spočívajícím v boji proti nepotrestání vyžádané osoby, která se nachází na jiném území, než na kterém spáchala trestný čin [2]. Uplatnění podmínky oboustranné trestnosti činu proto podle Soudního dvora nemůže být spojeno s požadavkem, aby vykonávající justiční orgán ověřoval, zda právní zájem chráněný právem vystavujícího členského státu je znakem skutkové podstaty trestného činu rovněž podle práva vykonávajícího členského státu. V důsledku toho není relevantní, že jednání, pro které byl evropský zatýkací rozkaz vydán, je ve vystavujícím členském státě trestným činem vyžadujícím, aby toto jednání bylo způsobilé ohrozit právní zájem chráněný podle práva tohoto členského státu, ačkoliv ve vykonávajícím členském státě není tento znak pro to, aby to samé jednání bylo trestným činem, vyžadován. Soudní dvůr navíc uvedl, že pokud je trestný čin spáchán několika skutky, z nichž pouze některé odpovídají trestnému činu v některém z členských států, od nichž je vydání požadováno, nemůže tento členský stát vydání odmítnout.

Kasační soud v návaznosti na rozhodnutí Soudního dvora uvedl, že neexistence pojmu „narušení veřejného pořádku“ ve francouzském právu nebrání existenci oboustranné trestnosti. Konkrétně shledal, že skutková podstata narušení veřejného pořádku, kterou odvolací soud v Janově a italský Nejvyšší kasační soud uznaly v neprospěch italského občana za podstatný znak trestného činu ničení a rabování, ačkoli tento znak není podle francouzského práva vyžadován pro to, aby stejné činy byly předmětem trestného činu, je pro účely posouzení existence dvojí trestnosti irelevantní. Vzhledem k tomu, že část skutků označených jako ničení a rabování představuje ve Francii

trestný čin, Kasační soud dospěl k závěru, že podmínka oboustranné trestnosti takto kvalifikovaného činu je splněna.

Podle Kasačního soudu tak není nutné, aby každý z činů, kterých se tento italský státní příslušník dopustil a které vedly v jeho zemi k odsouzení za „ničení a rabování“, odpovídal trestnému činu podle francouzského práva. Případná nepřiměřenost trestu uloženého ve vydávajícím členském státě není jedním z důvodů pro povinné nebo fakultativní nevykonání evropského zatýkacího rozkazu, jak je stanoveno v člancích 3, 4 a 4a rámcového rozhodnutí 2002/584/SVV [3], a proto k odmítnutí předání italského občana nemělo dojít.

Kasační soud proto zrušil rozhodnutí odvolacího soudu v Angers a vrátil věc k opětovnému projednání odvolacímu soudu v Lyonu.

Ladislav Kováč

[1] Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 7. 2022, Procureur général près la cour d'appel d'Angers, C-168/21.

[2] Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. 12. 2020, Openbaar Ministerie (Nezávislost vystavujícího justičního orgánu), C-354/20 PPU a C-412/20 PPU, bod 62.

[3] Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy.

Francie: Kasační soud

Rozsudek Kasačního soudu ze dne 23. 11. 2022, č. 21-14.060

Propuštění stevarda leteckou společností z důvodu nedodržení interních pravidel o úpravě vlasů

Úplné znění rozhodnutí
Tisková zpráva

Sociálněprávní senát Kasačního soudu ve svém rozsudku ze dne 23. 11. 2022 ve věci č. 21-14.060 rozhodl, že rozdílné zacházení, které spočívá v tom, že ženám je povoleno nosit africké copy svázané do drdolu, zatímco mužům se to zakazuje, je založeno pouze na pohlaví zaměstnance a není odůvodněno žádným podstatným a určujícím požadavkem specifickým pro výkon povolání stevarda.

Letecká společnost Air France vytvořila jednotnou příručku pro svou posádku, ve které byly uvedeny pokyny k úpravě zevnějšku, včetně účesů. Příručka v tomto ohledu omezovala délku a vzhled vlasů u mužského leteckého personálu. Pro ženský personál však stanovila jiné podmínky – ve vztahu k africkým copům povolila jejich nošení, pokud byly svázané do drdolu. Pan T. (dále jako „dotčený zaměstnanec“) byl dne 7. 5. 1998 zaměstnán u společnosti Air France jako stevard. Od roku 2005 nosil africké copy svázané do drdolu, což zaměstnavatel odmítl připustit s odůvodněním, že takový účes není povolen výše uvedenou příručkou. Dotčený zaměstnanec poté až do roku 2007 nosil při výkonu svého zaměstnání paruku. V lednu 2012 se obrátil k pracovnímu soudu s tvrzením, že se stal obětí diskriminace. V dubnu 2012 dal zaměstnavatel dotčenému zaměstnanci pětidenní neplacené volno z důvodu porušení pravidel o nošení uniformy. Dne 17. 2.

2016 byl dotčený zaměstnanec uznán definitivně nezpůsobilým k výkonu práce stevarda z důvodu depresivního syndromu uznaného jako nemoc z povolání. Zaměstnavatel mu posléze udělil pracovní volno určené k rekvalifikaci. Dotčený zaměstnanec však odmítl přearažení na jinou pozici, a proto byl dne 5. 2. 2018 propuštěn z důvodu trvalé nezpůsobilosti a nemožnosti přearažení na jinou pozici.

Dotčený zaměstnanec se následně před francouzskými soudy mimo jiné domáhal, aby byla jeho zaměstnavateli uložena povinnost zaplatit náhradu škody z důvodu diskriminačního jednání a aby došlo k prohlášení neplatnosti výpovědi. Pracovní soud a poté i odvolací soud jeho žalobu zamítly. Rozhodly, že to, jak se letová posádka prezentuje, je součástí obrazu letecké společnosti, což vyžaduje i nošení uniformy, a že rozdíl v účesech mužů a žen vychází ze zvykových pravidel.

Kasační soud v rámci svého posouzení musel odpovědět na otázku, zda zásah zaměstnavatele do svobody, jak si má mužský personál upravovat vlasy, představuje diskriminaci na základě pohlaví.

Úvodem odkázal na příslušná ustanovení zákoníku práce [1], kterým se ve vnitrostátním právu provádí čl. 2 odst. 1 a čl. 14 odst. 2 směrnice 2006/54/ES o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy

v oblasti zaměstnání a povolání [2], podle kterých musí být rozdílné zacházení na základě pohlaví odůvodněno povahou vykonávaného úkolu, musí odpovídat skutečnému a určujícímu profesnímu požadavku a musí být přiměřené sledovanému cíli. Francouzský zákoník práce tak neumožňuje propuštění nebo potrestání zaměstnance z diskriminačních důvodů. Rozdíly v zacházení připouští, pouze pokud odpovídají skutečnému a určujícímu profesnímu požadavku. Cíl sledovaný zaměstnavatelem pak musí být legitimní a požadavky kladené na zaměstnance přiměřené. Podle francouzské judikatury musí mít požadavky kladené na zaměstnance objektivní povahu nebo musí plynout z pracovních podmínek. Tyto požadavky nemohou být založeny na subjektivních úvahách, jako je například přání zaměstnavatele zohlednit konkrétní přání zákazníka.

Z judikatury Soudního dvora EU [3] navíc pro Kasační soud vyplynulo, že spojení „podstatný a určující profesní požadavek“ stanovený v čl. 4 odst. 1 směrnice 2000/78/ES, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání [4], lze použít analogicky k pojmu „skutečný a určující profesní požadavek“ ve smyslu čl. 14 odst. 2 směrnice 2006/54/ES, který odkazuje na požadavek objektivně daný povahou nebo podmínkami výkonu dotčené profesní činnosti. Z anglického znění obou výše uvedených směrnic bylo pro Kasační soud zřejmé, že dotčená ustanovení jsou formulována totožně.

Kasační soud následně rozhodl, že rozdílné zacházení, které spočívá v tom, že ženám je povoleno nosit africké copy svázané do drdolu, zatímco mužům se to zakazuje, je založeno pouze na pohlaví dotčeného zaměstnance a není odůvodněno žádným podstatným a určujícím požadavkem specifickým pro výkon povolání stevarda.

Ve vztahu k pravidlům o nošení uniforem Kasační soud konstatoval, že je to uniforma, která zákazníkům umožnu-

je identifikovat posádku letadla. Na rozdíl od pokrývky hlavy, jejíž nošení může být vyžadováno a která přispívá k této identifikaci, způsob česání vlasů není součástí uniformy ani jejím rozšířením. Zadruhé, společenské vnímání fyzického vzhledu mužského a ženského pohlaví nemůže podle Kasačního soudu představovat skutečný a určující profesní požadavek odůvodňující rozdílné zacházení týkající se účesu mezi ženami a muži ve smyslu čl. 14 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES ze dne 5. července 2006. Společenské kodexy tak nejsou objektivním kritériem, které by ospravedlňovalo rozdílné zacházení s muži a ženami, a zohlednění běžného společenského vnímání fyzického vzhledu mužského a ženského pohlaví není objektivním požadavkem pro výkon funkce stevarda. V rámci této profese proto není možné zakázat mužům nosit účes, který je ženám povolen.

Kasační soud proto zrušil rozhodnutí odvolacího soudu, který žalobu dotčeného zaměstnance zamítl, a věc mu vrátil k opětovnému projednání.

Ladislav Kováč

[1] Články L. 1121-1, L. 1132-1 ve znění před zákonem 2012-954 ze dne 6. 8. 2012 a L. 1133-1 francouzského zákoníku práce.

[2] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES ze dne 5. července 2006 o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání.

[3] Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 3. 2017, Bougnaoui a ADDH, C-188/15.

[4] Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.

Německo: Spolkový ústavní soud

Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu Německa ze dne 3. 6. 2022, sp. zn. 1 BvR 2103/16

Neplatnost rozhodčí smlouvy v kontextu požadavku na veřejné projednání věci

Úplné znění rozhodnutí

Tisková zpráva

Spolkový ústavní soud Německa posuzoval platnost rozhodčí smlouvy uzavřené s německou sportovkyní. Touto smlouvou byla založena pravomoc mezinárodního Rozhodčího soudu pro sport (dále jen „CAS“). Spolkový ústavní soud při svém rozhodnutí vzal v potaz rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“), který naznal, že v rozhodčím řízení se stěžovatelkou před CAS došlo k porušení stěžovatelčina práva na veřejné projednání věci dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy [1]. Na toto rozhodnutí pak Spolkový ústavní soud navázal i při svých úvahách a rozhodl, že předmětná rozhodčí smlouva je neplatná z důvodu nesplnění požadavku na veřejné projednání věci vyplývajícího z čl. 6 Úmluvy a z práva na přístup ke spravedlnosti.

Stěžovatelkou je německá profesionální rychlobruslařka Claudia Pechstein. V roce 2009 jí byl zjištěn doping, kvůli němuž jí bylo mimo jiné dva roky zakázáno soutěžit. Proti tomuto rozhodnutí disciplinární komise se stěžovatelka odvolala k CAS, jehož pravomoc uznala. Podpis rozhodčí smlouvy je však pro profesionální sportovce v podstatě povinný, typicky ji musí přijmout při registraci na závody. Rozhodčí řízení před CAS nebylo veřejné, přestože o něj stěžovatelka žádala. CAS následně stěžovatelčino odvolání zamítl. Stěžovatelka dále neúspěšně brojila proti nálezu rozhodčího soudu před švýcarským Spolkovým soudem. Taktéž se rozhodla uplatnit své právo na náhradu újmy a na prohlášení zákazu soutěžit za protiprávní před německými civilními soudy. Vrchní zemský soud (*Oberlandesgericht*) prohlásil rozhodčí smlouvu za neplatnou, poukazuje na to, že ve vztahu mezi sportovci a sportovními svazy je přítomna strukturální nerovnováha moci, při níž sportovní svazy disponují přílišnou silou. Spolkový soudní dvůr Německa však toto rozhodnutí v roce 2016 změnil a žalobu stěžovatelky označil za nepřipustnou, jelikož jí bránila existence rozhodčí smlouvy. Spolkový soudní dvůr se vyslovil ve prospěch platnosti rozhodčí smlouvy, jelikož naznal, že podmínění účasti sportovce na soutěži podpisem rozhodčí smlouvy není zneužitím tržní síly sportovního svazu. Taktéž dovodil, že Procedurální pravidla CAS obsahují dostatečné záruky na ochranu práv

sportovců, a rozhodčí smlouva by tak měla být jak v souladu s německým Základním zákonem (*Grundgesetz*), tak s čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Ještě před podáním žaloby k německým soudům podala stěžovatelka stížnost proti Švýcarsku k ESLP, konkrétně pak proti rozhodnutí švýcarského Spolkového soudu, který o stížnosti rozhodl v roce 2018. ESLP nedovodil porušení práva stěžovatelky dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy co do nezávislosti a nestrannosti CAS, naopak porušení tohoto ustanovení spatřoval v neveřejnosti řízení před CAS. ESLP shledal, že zásady týkající se veřejnosti řízení v civilních řízeních se uplatní i na disciplinární řízení před profesními orgány. Veřejného projednání věci se může osoba vzdát, což se však v daném případě nestalo, jelikož stěžovatelka se veřejného projednání naopak výslovně bezúspěšně dožadovala.

Spolkový ústavní soud naznal, že ústavní stížnost směřující proti rozhodnutí Spolkového soudního dvora je důvodná, tedy že tímto rozhodnutím došlo k porušení práva na přístup ke spravedlnosti stanoveného v čl. 2 odst. 1 ve spojení s čl. 20 odst. 3 Základního zákona, a to kvůli nedostatečnému zhodnocení významu veřejného projednání věci. Spolkový ústavní soud shledal, že rozhodnutí Spolkového soudního dvora nespĺňovalo ústavněprávní požadavky s ohledem na vyvažování práva na přístup ke spravedlnosti na jedné straně a smluvní svobody a sdružovacího práva na straně druhé. Spolkový soudní dvůr se sice při posuzování platnosti rozhodčí smlouvy zabíral její slučitelností se Základním zákonem a s čl. 6 Úmluvy, avšak nevzal v potaz, že statuty CAS neumožňovaly veřejné projednání věci (o které stěžovatelka žádala), a tedy nedostatečně posoudil specifické záruky obecného práva na přístup k spravedlnosti, které musí splňovat i řízení před rozhodci, jako je existence účinné právní ochrany a minimální standardy právního státu. Přestože tyto záruky nevylučují možnost konat soukromé rozhodčí řízení, je nutné je vnímat jako limit povoleného rozsahu a obsahu rozhodčí smlouvy. Veřejná povaha ústních jednání je základním principem právního státu, nemá však absolutní povahu, jelikož z určitých důvodů lze veřejnost částečně či úplně vyloučit. Spolkový ústavní soud však judikoval, že při po-

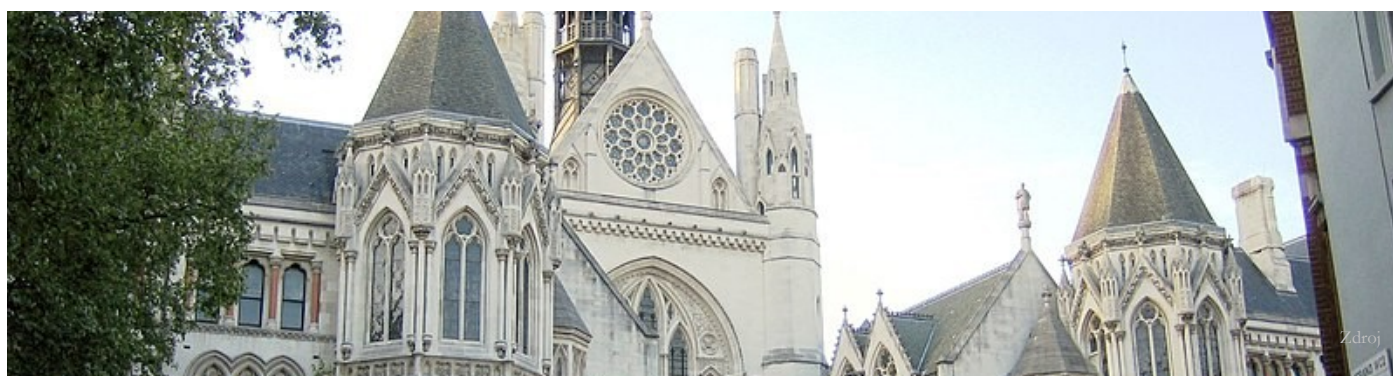
suzování musí být taktéž přihlédnuto ke skutečné svobodě volby stran rozhodčí smlouvy, tedy v situacích, kdy má jedna strana tak silnou pozici, že může jednostranně určovat podmínky, je nutné tuto pozici právem vyvažovat a usilovat o ochranu zájmů obou stran.

Dle Spolkového ústavního soudu Spolkový soudní dvůr dostatečně nezohlednil požadavek veřejnosti jednání vycházející z čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Rozhodnutí ESLP obecně slouží jakožto vodítko pro ústavní interpretaci, přičemž výše zmíněné rozhodnutí ESLP ve věci Mutu a Pechstein proti Švýcarsku, v němž bylo shledáno porušení práva stěžovatelky na veřejné projednání věci před CAS, koresponduje s minimálními požadavky německého ústavního práva na přístup ke spravedlnosti v souvislosti s rozhodčím řízením. Rozhodujícím faktorem tak ve výsledku je, že statuty CAS neupravovaly právo na veřejné projednání věci, a to ani v případech, kdy je veřejné pro-

jednání povinné vzhledem k čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Takováto právní výstavba rozhodčího řízení je tedy neslučitelná s čl. 6 Úmluvy a odpovídajícími požadavky práva na přístup ke spravedlnosti. Toto je aspekt, který je rozhodující pro stanovení neplatnosti rozhodčí smlouvy. Závěr Spolkového ústavního soudu tak byl, že stěžovatelčina žaloba před německými obecnými soudy nemůže být zamítnuta z důvodu existence rozhodčí smlouvy, přičemž rozhodčí smlouva je neplatná, a rozhodnutí Spolkového soudního dvora bylo zrušeno.

Jana Zápotocká

[1] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 10. 2018, Mutu a Pechstein proti Švýcarsku, č. 40575/10 a 67474/10.

Spojené království: Vrchní soud Anglie a Walesu

Rozsudek Vrchního soudu Anglie a Walesu ze dne 27. 9. 2022, Dexia Crediop SPA proti Provincia Di Pesaro E Urbino, [2022] EWHC 2410 (Comm)

Charakter prvků konstituujících mezinárodní povahu smluvního závazkového vztahu ve smyslu čl. 3 odst. 3 Římské úmluvy

Úplné znění rozsudku

Vrchní soud [1] rozhodl, že čl. 3 odst. 3 Římské úmluvy představuje omezení obecného principu autonomie vůle stran při určování rozhodného práva pro smluvní závazkové vztahy, a proto by dle soudu měl být z povahy výjimky jeho dosah vykládán striktně. Pojem „všechny ostatní okolnosti“ by proto neměl být omezen pouze na faktory takového druhu, jež spojují smlouvu s určitou zemí za účelem nalezení rozhodného práva, tedy ve smyslu faktorů kolizních. Mezinárodní povahu smluvního závazkového vztahu mohou založit rovněž jiné elementy, například použití standardní mezinárodní dokumentace či mezinárodní povaha dotčeného trhu.

Nadepsaný rozsudek náleží do série rozhodnutí pocházejících z anglického soudního prostředí, jež se zabývala skutkově obdobnými případy. Byť v rámci těchto sporů byl řešen komplex otázek, omezujeme se pro účely této anotace pouze na řešení otázky, jaké prvky konstituují mezinárodní povahu smluvního závazkového vztahu ve smyslu čl. 3 odst. 3 Římské úmluvy [2], neboť se jedná o pro-

blematiku, jež determinovala celkové řešení předložených sporů. S ohledem na vázanost rozhodujícího soudu závěry vyslovenými v dřívějších rozhodnutích je představena argumentace prolínající se všemi rozhodnutími, neboť takto je rovněž odkazována v anotovaném rozhodnutí.

Na pozadí řešeného případu stály dvě smlouvy o úrokových swapech uzavřené v letech 2003 a 2005 mezi italskou společností Dexia a italskou provincií Pesaro a Urbino. Každá z těchto transakcí byla podřízena rámcové smlouvě Mezinárodní asociace swapů a derivátů (ISDA) ve formě „Multicurrency – Cross Border“ z roku 1992 a příloze („Schedule“). Rámcová smlouva ve svém bodě 13 deklarovala, že se tato řídí a bude vykládána v souladu s právem uvedeným v příloze. Ta přitom stanovila, že se smlouva bude řídit anglickým právem. První otázkou, již bylo třeba adresovat, bylo určení práva rozhodného pro dané transakce. Byť Dexia z pozice žalobkyně tvrdila, že se smlouva řídí anglickým právem, byl rovněž předpokládán možný argument, že by touto volbou nemělo být dotčeno použití

italských kogentních norem, a to s ohledem na potenciální omezení volby práva ve smyslu čl. 3 odst. 3 Římské úmluvy.

Vzhledem k vázanosti soudu dříve vyslovenými závěry byla v této souvislosti nejprve připomenuta rozhodnutí Banco Santander [3] a Dexia proti Prato [4], jež se dotýkala skutkové obdobných případů a otázek.

V prvním odkazovaném rozhodnutí ve věci Banco Santander byl nejprve odmítnut argument, že by pojem „všechny ostatní okolnosti“ [5] neměl zahrnovat takové elementy mezinárodní povahy, které nevykazují vztah k jiné zemi. V této souvislosti bylo konstatováno, že čl. 3 odst. 3 představuje výjimku z jinak obecného principu autonomie vůle stran, přičemž ze své povahy výjimky je třeba jej vykládat striktně. Proto dle názoru soudu nemůže být spojení „všechny ostatní okolnosti“ omezeno pouze na faktory ve smyslu kolizního práva, které navazují smlouvu k určité zemi za účelem nalezení rozhodného práva v případě absence volby práva stranami. Tento závěr byl podpořen argumentem, že pokud by takové omezení bylo cílem zákonodárce, potom by jej vyjádřil zavedenou terminologií kolizního práva v podobě kritéria nejužšího spojení, jak je vyjádřena v čl. 4.

V návaznosti na tento závěr bylo zvažováno až osm potenciálně relevantních faktorů a hodnoceno, zda zakládají mezinárodní povahu smluvního závazku. Jednalo se mimo jiné o explicitně sjednané právo na postoupení pohledávky zahraničnímu subjektu, použití standardní mezinárodní dokumentace, praktickou potřebu vstoupit do právního vztahu se zahraničním subjektem či mezinárodní povahu trhu, v jehož rámci byly smlouvy uzavřeny. Všechny tyto prvky vedly ve svém souhrnu soud ke konstatování mezinárodní povahy daného smluvního závazku a vyloučení limitace účinků volby práva ve smyslu čl. 3 odst. 3 Římské úmluvy.

Obdobně v rozhodnutí Dexia proti Prato, v němž byl soud vázán rozhodnutím ve věci Santander, byla řešena otázka, zda se „všechny ostatní okolnosti“ v době uzavření smlouvy nacházely v Itálii. Při jejím řešení identifikoval soud existenci dvou prvků, jež byly považovány za rozhodné při formování závěru o mezinárodní povaze příslušného smluvního závazku. Na straně jedné to byla sku-

tečnost, že strany využily standardní mezinárodní dokumentaci v podobě rámcové smlouvy Mezinárodní asociace swapů a derivátů (ISDA), a to na formuláři „Multicurrency – Cross Border“, přičemž tento byl vyhotoven v angličtině, byť se nejednalo o mateřský jazyk ani jedné ze stran smlouvy. Druhým tímto prvkem bylo dle soudu uzavírání back-to-back smluv se zahraničními subjekty, což bylo hodnoceno jako inherentní a předvídatelný postup vyplývající z mezinárodního charakteru příslušného trhu. Dle soudu již tyto dva prvky postačují k vyslovení závěru, že ne všechny okolnosti se nacházely v Itálii.

V anotovaném rozhodnutí byla potvrzena výše uvedená extenzivní interpretace pojmu „okolnost [pro situaci významná]“, a naopak ještě více redukovány požadavky na rozhodující kritéria. Soud totiž dospěl k závěru, že samotný element použití standardní mezinárodní dokumentace je dostatečný ke konstatování mezinárodní povahy smluvního závazku, a vede tak k vyloučení aplikace čl. 3 odst. 3 Římské úmluvy. Dle soudu tedy v okolnostech daného případu nebyl naplněn předpoklad omezení autonomie vůle stran a smlouvy se plně řídily zvoleným anglickým právem.

Patrik Provazník

[1] High Court of Justice (England & Wales).

[2] S ohledem na skutkové okolnosti případu bylo z hlediska temporální působnosti postupováno ve smyslu Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Římské úmluvy). Protože však dle bodu 15 preambule nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) není zamýšlena žádná zásadní změna, lze závěry anotovaného rozhodnutí posuzovat rovněž ve světle nařízení Řím I.

[3] Rozsudek England and Wales Court of Appeal ze dne 13. 12. 2016, Banco Santander Totta SA proti Companhia Carris de Ferro de Lisboa SA & Ors, [2016] EWCA Civ 1267.

[4] Rozsudek England and Wales Court of Appeal ze dne 15. 6. 2017, Dexia Crediop SPA proti Comune di Prato, [2017] EWCA Civ 428.

[5] Terminologií nařízení Řím I uváděno jako „všechny ostatní prvky pro situaci významné“.

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Rozsudek ze dne 13. 10. 2022 ve věci Bouton proti Francii, č. 22636/19 Trestněprávní sankce za obnažený protest aktivistky v prostorách kostela

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva ve věci Bouton proti Francii shledal, že došlo k porušení práva stěžovatelky na svobodu projevu ve smyslu čl. 10 Úmluvy v návaznosti na nepřiměřenou trestněprávní sankci uloženou za výkon daného práva ve formě kontroverzního protestu v kostele.

Stěžovatelka ve věci Eloïse Bouton byla v rozhodnou dobu členkou hnutí Femen zaměřeného na ochranu práv žen. V rámci jedné z protestních akcí v prosinci 2013 se postavila před hlavní oltář katolického kostela bez svrchní části oděvu, přičemž na kůži měla napsána různá hesla a simulovala provádění potratu za použití rekvizity v podobě syrových hovězích jater. Protest se odehrál mimo mše, byl krátký a stěžovatelka místo na žádost sbormistra pěveckého sboru kostela opustila. O protestu informovala média. V jednom z rozhovorů stěžovatelka objasnila symboliku vystoupení, přičemž dva kusy hovězích jater měly představovat potraceného Ježíše. Hesla odkazovala, mimo jiné, na ve Francii známou petici občanské společnosti zvanou Manifest 343 z roku 1971, která byla vytvořena s cílem uvolnit protipotratovou legislativu. Farař spravující předmětnou farnost podal trestní oznámení. Z výpovědi v návaznosti na zadržení stěžovatelky plynulo, že byla hnutím určena, aby uspořádala protest ve Francii ve stejnou dobu, jako byly uspořádány protesty v dalších zemích. Předmětný kostel byl vybrán pro jeho mezinárodní symboliku. Mezi důkazními materiály byl připojen článek z webových stránek hnutí s fotografiemi a popisky: „Vánoce jsou zrušeny od Vatikánu po Paříž. Na oltáři kostela La Madeleine svatá matka Eloïse potratila Ježíška.“ Co se týče nahoty, uvedla, že její projev byl ve své povaze politickým projevem, přičemž neměla za cíl spáchat trestný čin sexuálního exhibicionismu. Dodala, že způsob provedení protestu byl v souladu s obvyklou praxí hnutí Femen, kdy se jejich členky na veřejných akcích objevují s obnaženým poprsím, aby se zmocnily obrazu ženy jako sexuálního objektu a proměnily ho v politické poselství. Stěžovatelka byla shledána vinnou z trestného činu sexuál-

ního exhibicionismu, přičemž jí byl uložen podmíněný trest odnětí svobody. Rovněž jí byla uložena povinnost náhrady nemajetkové újmy farnosti ve výši 2 000 EUR a náhrada nákladů řízení ve výši 1 500 EUR. V rámci odůvodnění vnitrostátních soudů mimo jiné zaznělo, že výkon práv podle čl. 10 Úmluvy může podléhat omezením stanoveným zákonem, která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných. V dané věci byla práva stěžovatelky omezena naléhavou společenskou potřebou chránit ostatní před pohledem na obnaženou činnost v místě bohoslužby, která by mohla být ostatními vnímána jako urážlivá. Dle vnitrostátních soudů byl postup ve věci stěžovatelky přiměřený sledovanému legitimnímu cíli.

Stěžovatelka před Soudem namítala primárně porušení jejího práva na svobodu projevu ve smyslu čl. 10 Úmluvy v návaznosti na její odsouzení v trestním řízení v souvislosti s protestem popsáním výše. Soud připomněl, že myšlenky nebo názory jednotlivce ve smyslu čl. 10 mohou mít podobu vystoupení sestávajícího ze směsi určitého chování a slovních projevů [1]. Rovněž nahotu na veřejnosti lze považovat za výkon svobody projevu [2]. Opatření vnitrostátních orgánů tedy představuje zásah do práva na svobodu projevu stěžovatelky ve smyslu čl. 10 odst. 1 Úmluvy. Dále tudíž Soud zjišťoval, zda byl zásah v souladu se zákonem, sledoval předepsané legitimní cíle a byl nezbytný v demokratické společnosti.

Soud se prvně zabýval otázkou, zda stěžovatelka věděla nebo měla vědět, a to v případě potřeby i za odborné pomoci, že její jednání zakládá trestní odpovědnost podle předmětných ustanovení trestního zákoníku. Poznamenal, že ustanovení 222-32 francouzského trestního zákoníku nedefinuje pojem sexuálního exhibicionismu. Dle tehdejší judikatury představovalo obnažení ženských prsou objektivní stránku uvedeného trestného činu. Konzistentnost ve výkladu předmětného trestného činu prostřednictvím judikatury potvrzovala, že pro stěžovatelku musel být předvídatelný jak rozsah předmětné trestné činnosti, tak skuteč-

nost, že její jednání bylo v rozporu s platnými trestněprávními normami. Mohla tudíž rozumně očekávat, že její jednání bude mít trestněprávní důsledky. Zásah byl tedy dostatečně předvídatelný a předepsaný zákonem ve smyslu dotčeného ustanovení Úmluvy. Opatření sledovala několik legitimních cílů ve smyslu čl. 10 odst. 2, a to ochranu morálky a práv jiných, udržování veřejného pořádku a předcházení zločinnosti.

V rámci posouzení nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti Soud konstatoval, že účelem předmětného představení bylo vyjádřit na symbolickém místě bohoslužby poselství týkající se veřejné a společenské diskuse o postoji katolické církve k právu ženy na svobodné nakládání se svým tělem, včetně práva na interrupci. Za těchto okolností měla být svobodě projevu stěžovatelky poskytnuta dostatečná úroveň ochrany, neboť obsah jejího sdělení se týkal věci veřejného zájmu.

Soud poznamenal, že vystoupení se konalo v kostele. Takové jednání lze považovat za porušení pravidel přijatelného chování v místě bohoslužeb, což může odůvodnit uložení určitých sankcí ochranou práv jiných. V projednávané věci však Soud upozornil na tvrdou povahu trestu uloženého stěžovatelce, přičemž vnitrostátní soudy neobjasnily nezbytnost dané sankce pro zajištění stanovených legitimních cílů. Předmětná opatření vedla k zápisu v registru trestů stěžovatelky a podmíněný trest odnětí svobody by se v případě dalšího odsouzení přeměnil na trest nepodmíněný. Uvedenou tvrdost trestu ještě znásobuje uložená povinnost nahradit újmu v poměrně vysoké částce. Stěžovatelka byla přitom dobře společensky a profesně začleněná, vyvíjela výdělečnou činnost a odkaz na charakter pachatele v rámci posouzení vnitrostátních soudů neobsahoval žádnou okolnost, která by byla vůči stěžovatelce nepříznivá.

Soud připomněl, že uložení trestu odnětí svobody za čin spojený s výkonem politického projevu, je s čl. 10 Úmluvy slučitelný pouze za výjimečných okolností, jako například v případě nenávistných projevů nebo podněcování k násilí. Při posuzování konkurujících si zájmů bylo třeba

zohlednit kontext události, což vnitrostátní soudy neudělaly. Rovněž se nezabývaly tím, zda bylo jednání stěžovatelky bezdůvodně urážlivé ve smyslu judikatury Soudu [3] nebo zda podněcovalo neúctu či nesnášenlivost vůči katolické církvi. Nevzaly v úvahu, že protest se neodehrál během mše ani jeho krátké trvání. Stěžovatelka hesla nevykřikovala a po vyzvání kostel opustila. Byť vnitrostátní soudy nepřehlédly výpověď stěžovatelky, při vlastním hodnocení se omezily na zkoumání otázek nahoty na místě bohoslužby, a to izolovaně od vystoupení stěžovatelky jako celku, aniž by vzaly do úvahy význam, který ve svém činu spatřovala, včetně odkazů na Manifest z roku 1971. Zaměřily se na symbolický potrat Ježíše, aniž by jej zasadily do obecné perspektivy myšlenek sdílených stěžovatelkou. Rovněž nevzaly v úvahu význam, který aktivistky hnutí Femen přisuzovaly projevům nahoty, či místo, kde stěžovatelka protest uspořádala, tedy veřejnosti známé místo bohoslužeb, které bylo vybráno za účelem zvýšení medializace protestu.

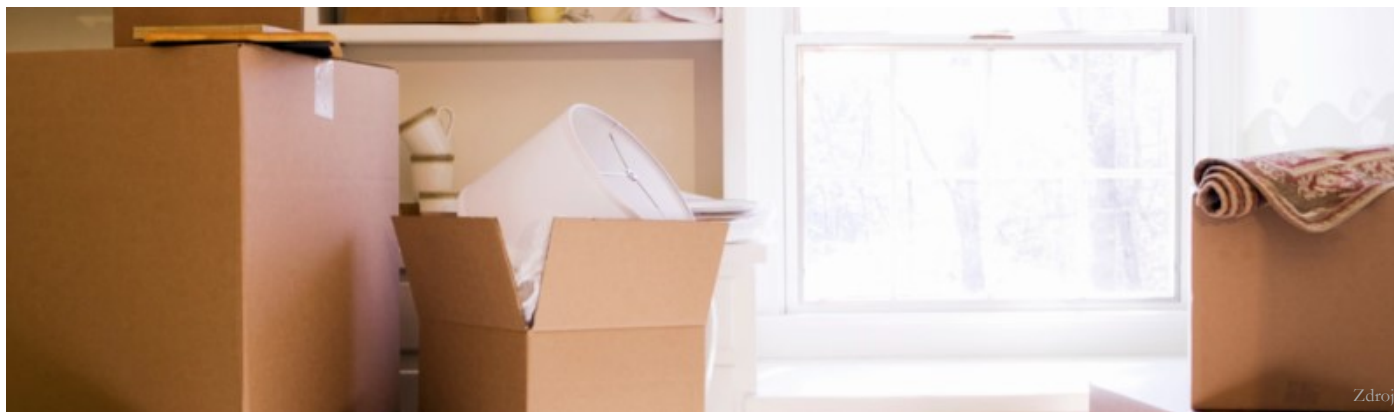
Soud tak dospěl k závěru, že odůvodnění předmětného zásahu nebylo ze strany vnitrostátních soudů dostatečné pro to, aby konstatoval, že dostatečně vyvážily proti sobě stojící zájmy, tedy právo na svobodu projevu vůči právu na svobodu svědomí a náboženského vyznání, dle kritérií plynoucích z jeho judikatury. Trest uložený stěžovatelce nebyl přiměřený sledovaným legitimním cílům. Zásah do stěžovatelčina práva na svobodu projevu tedy nebyl nezbytný v demokratické společnosti a došlo k porušení čl. 10 Úmluvy.

Lívía Ivánková

[1] Srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 17. 7. 2018, Mariya Alehkina a další proti Rusku, č. 38004/12, body 202–206 v souvislosti s vystoupením skupiny Pussy Riot v ortodoxním kostele.

[2] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 10. 2014, Gough proti Spojenému království, č. 49327/14, bod 150.

[3] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 31. 1. 2006, Giniewski proti Francii, č. 64016/00, bod 52.

Rozsudek ze dne 8. 9. 2022 ve věci Jansons proti Lotyšsku, č. 1434/14

Nucené vystěhování obyvatele bytových prostor

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva ve věci Jansons proti Lotyšsku shledal, že došlo k porušení práva stěžovatele na respektování jeho obydlí podle čl. 8 Úmluvy, jakož i k porušení totožného práva ve spojení se stěžovatelským právem na účinný prostředek nápravy podle čl. 13 Úmluvy. Porušení samostatného čl. 8 Soud shledal v návaznosti na nenaplnění pozitivních závazků ze strany vnitrostátních orgánů, které stěžovatele neochránily před postupem soukromých osob, jež stěžovatele nuceně vystěhovaly, aniž by k tomu měly zákonné oprávnění. Soud shledal porušení totožného ustanovení Úmluvy i v návaznosti na postup soudního vykonavatele bez zákonného podkladu.

Stěžovatel v srpnu 2009 uzavřel se společností SIA Aeron smlouvu, jež měla stěžovatele opravňovat k užívání prostor v obytném domě, který uvedená společnost vlastnila. Smlouva přiznávala stěžovateli přednost při uzavírání nové smlouvy. Strany se však neshodly, zda relevantní smluvní ustanovení zahrnovalo i právo na prodloužení smlouvy. Zmíněná smlouva byla opakovaně prodloužena, přičemž v poslední podepsané dohodě bylo uvedeno, že bude platit do července 2011. Stěžovatel předmětné prostory skutečně obýval.

Ve snaze o vymožení pohledávky banky byl obytný dům prodán ve veřejné dražbě. Dům získala společnost SIA Ektornet Residental Latvia („SIA Ektornet“). V srpnu 2011 podepsaly společnosti SIA Aeron a SIA Ektornet potvrzení o předání, v němž bylo uvedeno, že byt, v němž stěžovatel nadále bydlel, není pronajatý a není nijak zatížen. V listopadu 2012 společnost SIA Aeron písemně potvrdila, že se stěžovatelem nikdy neuzavřela nájemní smlouvu.

Stěžovatel nadále odesílal platby za užívání prostor i po skončení platnosti uzavřené smlouvy, přičemž vycházel z toho, že byla *de facto* prodloužena. Od podzimu 2011 probíhala mezi stěžovatelem a novým vlastníkem komunikace ohledně další smlouvy. V květnu 2012 vyzvala SIA Ektornet stěžovatele dopisem k vyklizení prostor. V uvedeném období ani nepřijímala platby od stěžovatele a při vrácení přidávala poznámku: „Nájemní smlouva nee-

xistuje.“ Stěžovatel se nevystěhoval, načež ho SIA Ektornet odpojila od přívodu elektřiny a vody. Dne 8. listopadu se stěžovatel v občanskoprávním řízení domáhal uznání dohody o užívání prostor jako nájemní smlouvy, tedy existence nájemního vztahu mezi stěžovatelem a společností. Ve stejný den si zástupci nového vlastníka za pomoci ozbrojené soukromé bezpečnostní služby („SBS“) vynutili vstup za první dveře do bytu. Stěžovatel se zavřel za dalšími dveřmi a kontaktoval policii. Na místě však příslušníci státní policie dospěli k závěru, že se jedná o soukromoprávní spor. Obdobný scénář nastal i s městskou policií, která ale představitele SIA Ektornet vyrozuměla, že vystěhování lze provést pouze na základě soudního příkazu. SBS zůstala u prvních dveří do pozdních nočních hodin. Při opakovaných telefonátech na policii byl stěžovatel informován, že musí oznámení podat na policejní stanici. To další den učinil, načež byl v jeho nepřítomnosti vyměněn zámek a SBS mu po návratu zabránila ve vstupu. Stěžovatel opět kontaktoval policii, u které to nicméně mělo obdobný průběh jako předtím. Téhož dne společnost podnikla další kroky k zabezpečení prostoru, včetně instalace alarmu. V následujících týdnech nebyl stěžovateli umožněn vstup, a to ani k vyzvednutí jeho věcí. Policie nadále nezasáhla.

V listopadu 2012 vyzval soudní vykonavatel společnost SIA Aeron, původního vlastníka obytného domu, k vyklizení v návaznosti na řízení mezi oběma společnostmi. V prosinci 2012 došlo k výkonu rozhodnutí za přítomnosti státní policie. Stěžovatel informoval vykonavatele o své totožnosti, ten mu ale přístup k jeho věcem na místě neumožnil.

Na stěžovatelův popud byla zahájena různá trestní, soukromoprávní a kárná řízení, a to jak vůči vykonavateli, tak vůči společnosti SIA Ektornet, přičemž však nebyl úspěšný. Vnitrostátní orgány ve svém odůvodnění opakovaně odkazovaly na otázku titulu stěžovatele k bydlení. K předmětné věci vydal stanovisko i veřejný ochránce práv.

Před Soudem stěžovatel namítal zejména porušení práva na soukromý a rodinný život podle čl. 8 Úmluvy. Soud se prvně zabýval namítaným nedodržením pozitivních závaz-

ků ze strany státu co do ochrany stěžovatele před jednáním nového vlastníka. Soud připomněl, že ačkoliv je čl. 8 určen zejména k ochraně jednotlivce před svévolnými zásahy ze strany orgánů veřejné moci, může rovněž vyžadovat přijetí opatření k zajištění práv ve sféře vztahů mezi jednotlivci. Schvalování určitého jednání soukromých osob, které porušuje práva jiných osob, vnitrostátními orgány může vést k odpovědnosti státu ve smyslu Úmluvy. To platí i v případech, kdy policejní orgány nezasáhly a nepřijaly vhodná opatření s cílem zamezit dalšímu porušování práva na respektování obydlí stěžovatele třetí stranou. [1]

Vlastníkem předmětného bytu byl soukromý subjekt a bez jakéhokoli rozhodnutí orgánu veřejné moci, které by ho k tomu opravňovalo, násilně vstoupil do bytu stěžovatele a znemožnil mu do něj další přístup. Policie byla s vývojem situace dobře seznámena, neboť ji stěžovatel opakovaně kontaktoval, dostavila se na místo a bylo pro ni zjevné, že tam stěžovatel s největší pravděpodobností bydlí. Uvedené okolnosti zavdaly vzniku pozitivních závazků ze strany žalovaného státu, navzdory tomu však policie odmítla zasáhnout.

Soud upozornil, že ochrana práva na respektování obydlí se neomezuje pouze na legálně obývané prostory [2]. Navíc ani podle lotyšského vnitrostátního práva nemůže být žádná osoba vystěhována bez platného soudního příkazu k vystěhování, a to včetně osob, které obytné prostory obývají svévolně, bez platné nájemní smlouvy. Městská policie danou skutečnost dokonce objasnila zástupcům soukromého subjektu, avšak nepodnikla žádné další kroky. Navzdory stěžovatelovým opakovaným žádostem nepodnikla policie žádné praktické kroky ani v pozdější fázi sporu, přestože zůstal trvale uzamčen ve svém domě. Nečinnost policie, která byla v dané době zřejmě běžnou praxí, nejenže nezabránila, ale nepřímou podporovala další protiprávní jednání soukromého subjektu. Za daných okolností neplyne z požadavků judikatury Soudu, že by pozitivní povinnosti státu vyžadovaly nápravu prostředky trestního práva. V dané věci bylo přesto zahájeno trestní vyšetřování, jehož cílem bylo zjistit, zda byl spáchán trestný čin porušování nedotknutelnosti obydlí. Bylo ale zastaveno se závěrem, že stěžovatel nebyl nájemcem bytu, ale pouze osobou užívající prostory. Vnitrostátní rozhodnutí neobsahovala žádnou analýzu toho, zda stěžovatel v bytě skutečně bydlel a zda mohl uvedený prostor představovat jeho obydlí, na nějž by se měla vztahovat ochrana jeho nedotknutelnosti. Vzhledem k tomu, že právo stěžovatele na bydlení nebylo považováno za dotčené, nebyla posuzována ani zákonnost jednání soukromého subjektu. Trestní vyšetřování tedy neanalyzovalo všechny relevantní skutečnosti případu, a proto mělo příliš omezený rozsah, který ve skutečnosti neposkytoval žádnou ochranu v situaci, kdy byla nájemní práva k obydlí osoby sporná. V důsledku uvedeného Soud shledal, že orgány veřejné moci nepřijaly vhodná opatření k zajištění práva stěžovatele na respektování jeho obydlí a neposkytly mu ochranu vůči osobám, které se ho snažily násilně vystěhovat, aniž by k tomu měly zákonné oprávnění. Došlo tedy k porušení čl. 8 Úmluvy.

Dále Soud posuzoval zákonnost vystěhování stěžovatele soudním vykonavatelem. Vzhledem k tomu, že soudní vykonavatel přistoupil k výkonu rozhodnutí v souvislosti s řízením mezi původním a novým vlastníkem bytového domu, se účastníci řízení neshodli na tom, zda skutečně k vystěhování stěžovatele došlo, když vláda argumentovala, že žádný příkaz k vystěhování nebyl vydán. Soud však upozornil, že soudní vykonavatel provedl nucený vstup do obydlí, vyměnil zámek dveří a odnesl stěžovatelovy věci. Uvedené úkony stěžovateli účinně znemožnily další přístup do bytu. Soud též uvedl, že vystěhování coby prostředek, který vede ke ztrátě obydlí, je nejkrajnější forma zásahu do práva na respektování obydlí. Za okolností věci nebylo pravděpodobné, že by soudní vykonavatel nevěděl o tom, že stěžovatel v bytě bydlí, nebo o probíhajícím sporu v otázce jeho nájemního vztahu. I tak přistoupil k provedení výkonu rozhodnutí mezi původním a novým vlastníkem celého objektu. Vzhledem k neexistenci pravomocného rozhodnutí o vyklizení bytu stěžovatelem však předmětný zásah neměl zákonný podklad. Vláda ve věci tvrdila, že řízení o vlastnictví obytného domu novou společností nemělo dopad na nájemníky nebo že soudní vykonavatel nenese žádnou odpovědnost v otázce zákonnosti nájemního vztahu a případné spory musí být řešeny v občanskoprávním řízení. Soud nicméně podotkl, že jednotlivými úkony se soudní vykonavatel do sporu přímo zapojil.

Vláda rovněž tvrdila, že stěžovatel mohl za účelem opětovného fyzického užívání bytu zahájit občanskoprávní řízení. Soud však uvedl, že daný mechanismus kladl nepřiměřenou zátěž na nájemníky, kteří byli nuceni hájit svá práva prostřednictvím občanskoprávního sporu poté, co již přišli o bydlení, a nemohl být považován za přiměřenou procesní záruku. Mezi stěžovatelem a novým vlastníkem zjevně existoval právní spor a vnitrostátní právo vyžadovalo, aby takové spory rozhodoval soud před vystěhováním, což se nestalo. Soud zároveň zdůraznil, že v projednávané věci není rozhodující otázka, zda měl stěžovatel právo v bytě bydlet, ale to, že byl vystěhován, aniž by o jeho právu, případně absenci daného práva, nejprve rozhodl vnitrostátní soud dle požadavků vnitrostátního práva.

Dále Soud uvedl, že vnitrostátní právní rámec poskytoval určité procesní záruky, včetně nutnosti soudního příkazu pro vystěhování a přítomnosti policie při vyklizení. Ty však byly fakticky neúčinné, protože je vnitrostátní orgány nedodržovaly. Pouhá existence právního rámce pro disciplinární a trestní odpovědnost nemohla být považována za procesní záruku, která by byla schopna zabránit neoprávněným zásahům nebo zajistit, aby byly řádně respektovány zájmy chráněné Úmluvou. Soud tudíž shledal, že zásah do práv stěžovatele při výkonu rozhodnutí soudním vykonavatelem neměl zákonný podklad a že procesní záruky stanovené vnitrostátním právem svévolnému zásahu nezabránily. K porušení čl. 8 Úmluvy tak došlo i v této souvislosti.

Stěžovatel před Soudem namítal též porušení čl. 13 Úmluvy, tedy práva na účinné opravné prostředky. Soud pozna-

menal, že ve vztahu k soudnímu výkonu rozhodnutí nebyl stěžovatel oprávněn podat stížnost proti vykonavateli, neboť nebyl ani oprávněnou, ani povinnou osobou. Tím, že bylo stěžovateli upřeno právo podat stížnost na to, že soudní vykonavatel překročil zákonné meze vykonávacího řízení, a na to, že porušil jeho právo na respektování obydlí, byl stěžovatel zbaven možnosti posouzení zákonnosti postupu soudního vykonavatele ve fázi, kdy by příznivý výsledek ještě mohl znamenat obnovení práva stěžovatele nadále bydlet ve svém obydlí.

Pokud jde o dostupnost dalších občanskoprávních prostředků nápravy, vláda nenaznačila, že by stěžovatel mohl podat žalobu na svévolný zásah do svého práva na respektování obydlí, a to ani proti novému vlastníkově, ani proti soudnímu vykonavateli. Žádný z dostupných prostředků neřešil skutečnost, že stěžovatel byl vystěhován a zbaven přístupu do svého domova před tím, než o právu obývat dané prostory rozhodl soud. V rámci zahájeného občanskoprávního řízení vnitrostátní soud odkázal na trestní řízení jako nejvhodnější prostředek nápravy. Soud tudíž neměl důvod domnívat se, že stěžovatel měl k dispozici občanskoprávní prostředek nápravy pro ochranu jeho práv plynoucích z Úmluvy. Soud v dané souvislosti rovněž odkázal na zjištění veřejného ochránce práv, který konstatoval neúčinnost prostředků civilního práva pro řešení sporů souvisejících s nájmem.

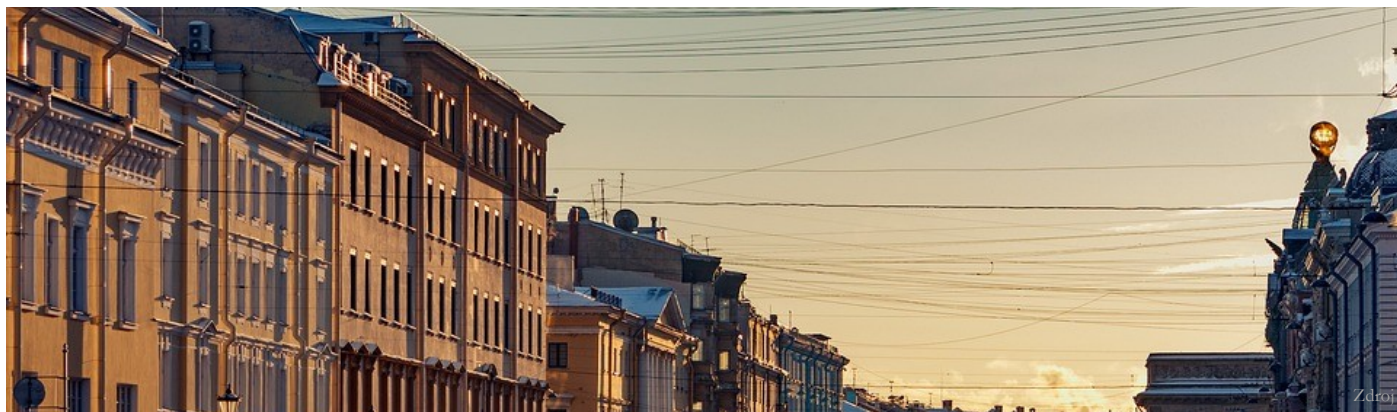
K dispozici byl též trestněprávní prostředek nápravy, přičemž se v trestním řízení skutečně posuzovalo, zda došlo

k porušení práva stěžovatele na respektování obydlí v souvislosti s jednáním soukromých osob i soudního vykonavatele. Ve vztahu k pozitivní povinnosti státu chránit stěžovatele proti jednání ze strany soukromých osob, které má za cíl stěžovatele zbavit domova, bylo trestní vyšetřování příliš omezené co do rozsahu a neposkytovalo účinnou ochranu v situaci, kdy byla otázka nájemního vztahu sporná. Stejně tak, pokud jde o jednání soudního vykonavatele, bylo posouzení vyšetřování omezeno na zákonnost postupu ve vztahu k řízení o přechodu práva na nového vlastníka, aniž by byla posouzena zákonnost jednání namířeného proti stěžovateli jako osobě, která na uvedeném místě bydlí. Trestní řízení, ať už ve vztahu k jednání soukromých osob nebo k jednání soudního vykonavatele, tedy neposkytovalo účinnou ochranu práv stěžovatele. S ohledem na výše uvedené Soud dospěl k závěru, že stěžovatel neměl k dispozici účinný prostředek nápravy porušení jeho práva na respektování obydlí. Došlo tedy k porušení čl. 13 Úmluvy ve spojení s čl. 8.

Livia Ivánková

[1] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 20. 4. 2004, Surugiu proti Rumunsku, č. 48995/99, body 60–68.

[2] Srov. rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 6. 2015, Sargsyan proti Ázerbájdžánu, č. 40167/06, bod 253.

Rozsudek ze dne 12. 7. 2022 ve věci Kotlyar proti Ruské federaci, č. 38825/16, 29722/18 a 12920/20

Aktivní zapojení se do trestním právem postižitelného jednání na protest proti systému registrace pobytu migrantů nespadá pod rozsah čl. 10 Úmluvy

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva v předkládaném rozsudku konstatoval porušení čl. 7 Úmluvy v situaci, kdy byla stěžovatelka trestně stíhána pro činy spáchané před vstupem příslušné právní úpravy v účinnost, neboť nebylo prokázáno, že předmětné jednání bylo postižitelné rovněž za účinnosti dřívější právní úpravy, třebaže v rámci jiné skutkové podstaty. Naopak ve vztahu k porušení čl. 10 Úmluvy Soud konstatoval, že jednání stěžovatelky nebylo z objektivního hlediska hodnotitelné jako informační kampaň v souvislosti s přípravou reportáže či publikační činnosti. Její aktivní zapojení se do trestním právem postižitelného jednání na protest proti systému registrace pobytu migrantů proto nespadá pod rozsah čl. 10.

Stěžovatelka je dlouholetou aktivistkou v oblasti lidských práv, jež působí na území Ruské federace s cílem poskytovat právní a sociální pomoc migrantům z bývalých republik Sovětského svazu. Kriticky se vyjadřovala zejména k nedostatkům právního rámce v této oblasti, jakož i jeho praktické implementaci, jež brání migrantům v získání ruského občanství a v přístupu ke státní podpoře. V rámci své činnosti, ve snaze pomoci takto dotčeným osobám, mimo jiné umožňovala několika desítkám z nich oficiálně registrovat jejich pobyt ve svém bytě, třebaže tyto neměly úmysl zde pobývat. Tímto se podílela na prohlubování problematiky tzv. elastických bytů, jež byla posléze kriminalizována konstituováním nových trestných činů, jejichž cílem bylo tyto praktiky eliminovat. Jednou z námitek stěžovatelky bylo, že proti ní vedené trestní stíhání představovalo porušení zákazu retroaktivity, neboť byla souzena rovněž pro činy, jež v době jejich spáchání nebyly trestnými.

V kontextu čl. 7 Úmluvy Soud připomněl, že zákaz retroaktivity vyjádřený zásadou *nullum crimen, nulla poena sine lege* představuje fundamentální pilíř právního státu, od něhož nejsou přípustné žádné odchylky. Proto je třeba posuzovat skutkové okolnosti případu ve světle důsledného odlišování dvou situací. Na straně jedné to jsou situace, kdy dochází k potrestání za čin, jenž v době spáchání nebyl činem trestným. Na straně druhé poté stojí situace, kdy byl čin

při sukcesi trestněprávní úpravy trestným za účinnosti obou právních úprav, třebaže mohlo dojít k jeho následné rekvalifikaci.

Vláda Ruské federace tvrdila, že k porušení zákazu retroaktivity nedošlo, neboť předmětné jednání mělo být trestné již v době jednání stěžovatelky v rámci skutkové podstaty trestného činu organizace ilegální migrace. Nově představené skutkové podstaty, reagující specificky na problematiku fiktivních registrací pobytu, měly pouze představovat *leges speciales* stanovící mírnější režim postihu. Soud se nicméně s tímto výkladem neztotožnil. Poukázal v první řadě na skutečnost, že vláda neposkytla žádné důkazy, jež by dokládaly, že by obdobné jednání bylo před přijetím předmětných skutkových podstat stíháno ve smyslu tvrzeného trestného činu. Naopak se odkázal na znění důvodové zprávy k předmětné úpravě, z níž plyne, že právě nepostižitelnost takového jednání byla primárním důvodem pro přijetí nové legislativy. Soud dále vyzdvihl význam elementu času, jenž byl promítnut do kontextu vědomosti o aktivitách stěžovatelky. Poukázal totiž na skutečnost, že příslušné autority o činnosti stěžovatelky věděly po dlouhou dobu, aniž by byly podniknuty jakékoli kroky k jejímu postihu. Při syntéze těchto poznatků dospěl Soud k závěru, že trestní stíhání pro činy spáchané před vstupem nové legislativy v účinnost bylo v rozporu se zákazem retroaktivity a konstituuje tak porušení čl. 7 Úmluvy.

Stěžovatelka dále namítala, že účelem jejího trestního stíhání bylo potlačit její svobodu vyjadřovat názory o systematických sociálních problémech v oblasti práv migrantů, čímž mělo dojít k porušení čl. 10 Úmluvy. Tvrdila totiž, že celkový rámec jejích aktivit je třeba vnímat jako informační kampaň vzbuzující povědomí o významu a rozsahu těchto palčivých problémů. V tomto směru se odkazovala na svá mediální vystoupení, poskytování rozhovorů a publikaci otevřených dopisů.

Soud v úvodu svého hodnocení připomněl, že ochrana ve smyslu čl. 10 Úmluvy nedopadá pouze na obsah projevu, ale rovněž na formu, v níž je tento vyjádřen. Proto je třeba

při posuzování, zda určitý skutek či jednání spadá do rozsahu čl. 10 Úmluvy, hodnotit povahu předmětného jednání, zejména z objektivního hlediska posoudit jeho expresivní charakter, jakož i účel nebo záměr jednáající osoby. V této souvislosti Soud na základě skutkových okolností případu konstatoval, že trestní stíhání stěžovatelky nesledovalo zájem na omezení jejích komunikačních aktivit vůči širší veřejnosti, neboť do té doby proti ní nebyla využita žádná represivní opatření reagující na její veřejná vystoupení. Stejně tak cíl sledovaný právní úpravou byl v souvislostech analyzovaného případu legitimní a nijak nesměřující k limitaci či vyloučení práva na svobodu projevu. Dle Soudu proto nelze mít z objektivního hlediska za to, že jednání stěžovatelky představovalo v okolnostech daného případu expresivní projev.

Soud dále přistoupil k odlišení tohoto případu od situací, v nichž byly proti stěžovatelům uplatněny trestněprávní sankce za jednání, jež byla spáchána v přímé souvislosti

s přípravou reportáže či obdobné publikační činnosti. Stěžovatelka v předkládaném případě totiž netvrdila, že přestupky a trestné činy související s problematikou elastických bytů páchala jako součást vyšetřování případného zneužití úřední moci nebo pro účely přípravy publikačního materiálu. Protože výklad vnitrostátního práva ukázal, že jeho smyslem a účelem nebylo cílit na svobodu projevu, nemohl dle Soudu altruismus a přesvědčení stěžovatelky o nesprávnosti pobytové regulace migrantů vést k jejímu vyjmutí z povinnosti řídit se zákonem. Je totiž třeba vnímat zásadní rozdíl, zda je osoba sankcionována za určitou formu odporu proti zákonným aktivitám ostatních, nebo zda jsou sankce důsledkem aktivního zapojení se do trestním právem postižitelného jednání. S ohledem na výše uvedené soud uzavřel, že jednání, pro něž byla stěžovatelka sankcionována, nespadá do rozsahu čl. 10 Úmluvy, a stížnost zamítl pro nepřijatelnost.

Patrik Provazník

Rozsudek ze dne 3. 11. 2022 ve věci Sanchez-Sanchez proti Spojenému království, č. 22854/20

Povolení extradice stěžovatele do Spojených států amerických by nebylo v rozporu s čl. 3 Úmluvy

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Velký senát Evropského soudu pro lidská práva dospěl jednomyslně k závěru, že extradici stěžovatele do Spojených států amerických by nedošlo k porušení čl. 3 Úmluvy. Zatímco zásady stanovené v předchozí judikatuře Soudu musí být uplatňovány ve vnitrostátních případech, v případě extradice, kdy stěžovatel nebyl odsouzen ani potrestán a kdy by zjištění porušení Úmluvy mohlo zabránit jeho postavení před soud, je nutno přístup modifikovat. Soud se rozhodl aplikovat dvoustupňový test, v rámci něhož musí nejprve stěžovatel prokázat, že existují závažné důvody domnívat se, že v případě jeho vydání a následného odsouzení existuje reálné riziko, že mu bude uložen doživotní trest odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění. Zadrubé, je třeba před povolením extradice zjistit, zda v dožadujícím státě existuje mechanismus přezkumu, který vnitrostátním orgánům umožňuje zvážit pokrok vězně k nápravě nebo jiný důvod pro jeho propuštění na základě jeho chování nebo jiných relevantních osobních okolností. Tímto rozhodnutím Soud překonal rozsudek ve věci Trabelsi.

Stěžovatel byl v dubnu 2018 zadržen ve Spojeném království v souvislosti s žádostí Spojených států amerických

(dále jako „USA“) o jeho předběžné zadržení. V USA byl stěžovatel stíhán za prodej a obchodování s drogami, přičemž v případě, že by byl shledán vinným, by mu dle amerických Instrukcí pro ukládání trestů (*United States Sentencing Guidelines*) hrozil trest odnětí svobody na doživotí.

USA následně požádaly britské orgány o vydání stěžovatele, přičemž britský prvostupňový soud žádosti vyhověl. Proti tomuto rozhodnutí se stěžovatel neúspěšně odvolal k Vrchnímu soudu. Vrchní soud s odkazem na dřívější rozhodnutí Sněmovny lordů [1] dospěl k závěru, že vydání stěžovatele do USA, kde by mu v případě odsouzení hrozil doživotní nepodmíněný trest odnětí svobody, by nebylo v rozporu s čl. 3 Úmluvy. Vrchní soud taktéž konstatoval, že existují hned dva instrumenty, na základě kterých by v USA mohlo dojít ke zmírnění stěžovatelova trestu. V rámci posuzování věci Vrchní soud odmítl zohlednit rozsudek Soudu ve věci *Trabelsi* [2].

V reakci na uvedené se stěžovatel rozhodl obrátit na Soud, přičemž ve své stížnosti s odkazem na čl. 3 Úmluvy namíтал, že existuje reálné riziko, že pokud by byl v USA odsouzen, byl by mu uložen nesnížitelný trest odnětí svobo-

dy na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění. Soud na úvod shrnul svou judikaturu týkající se doživotních trestů odnětí svobody jednak ve vnitrostátním kontextu, jednak v souvislosti s extradicí. Mimo jiné připomněl, že ve věci *Vinter* [3] stanovil řadu podmínek majících zajistit, že se doživotní trest časem nestane trestem neslučitelným s Úmluvou. Jednou z těchto podmínek je, že penologické odůvodnění doživotního trestu musí být po uplynutí určité doby přezkoumáno. V pozdějším rozhodnutí v případě *Trabelsi*, který se týkal extradicce, Soud aplikoval kritéria vyplývající z věci *Vinter* a rozhodl, že vydání stěžovatele do USA by porušilo čl. 3 Úmluvy, protože americký trestněprávní systém nesplňoval kritéria stanovená ve věci *Vinter*.

Věc *Vinter* se však netýkala extradicce. Ve vnitrostátním kontextu jsou právní postavení stěžovatele, který již byl odsouzen a potrestán, stejně jako systém přezkumu trestu, známy vnitrostátním orgánům i Soudu. Oproti tomu v souvislosti s extradicí v případech, kdy stěžovatel ještě nebyl odsouzen, je třeba provést komplexní posouzení rizik, předběžnou prognózu, která se bude nevyhnutelně vyznačovat velmi odlišnou mírou nejistoty ve srovnání s domácím prostředím. To vyžaduje opatrnost při uplatňování zásad vyplývajících z věci *Vinter*, které byly určeny k použití ve vnitrostátním kontextu, v jejich plném rozsahu v kontextu extradicce. Soud uznal, že požadavek, aby smluvní stát podrobně zkoumal příslušné zákony a praxi třetího státu s cílem posoudit míru dodržování těchto procesních záruk, může být pro vnitrostátní orgány rozhodující o žádostech o extradicí nepřiměřený.

Soud dále podotkl, že v rámci rozhodování o extradicí by konstatování porušení čl. 3 Úmluvy znamenalo, že by osoba, proti níž bylo vzneseno závažné obvinění, nebyla nikdy souzena, ledaže by ji bylo možné stíhat v dožádaném státě nebo by dožadující stát byl schopen poskytnout záruky usnadňující její vydání. To by však bylo nejen v rozporu se zájmem společnosti na trestání pachatelů, ale bylo by to i obtížně slučitelné se závazky smluvních států vyplývajících z mezinárodních smluv, jejichž cílem je zabránit vytváření bezpečných útočišť pro osoby páchající trestnou činností. S ohledem na výše uvedené tak Soud dospěl k závěru, že zatímco zásady stanovené v rozsudku ve věci *Vinter* je třeba uplatňovat ve vnitrostátních případech, v souvislosti s extradicí je třeba přístup upravit.

Tento upravený přístup se skládá ze dvou fází. Zprvu, stěžovatel musí prokázat, že existují závažné důvody domnívat se, že v případě jeho vydání a následného odsouzení existuje reálné riziko, že mu bude uložen doživotní trest odnětí svobody bez možnosti podmíněného propuštění. Zadruhé, s ohledem na principy vycházející z rozsudku ve věci *Vinter*, musí příslušné orgány vysílajícího státu před povolením extradicce zjistit, zda v dožadujícím státě existuje mechanismus přezkumu trestu, který by tamním orgánům umožnil posoudit, zda změny v životě odsouzeného jsou natolik významné a zda v průběhu výkonu trestu došlo k takovému pokroku v jeho nápravě, že další zadržování již nelze odůvodnit legitimními penologickými důvody.

Je tedy třeba zjistit, zda od okamžiku vynesení rozsudku existuje mechanismus přezkumu, který vnitrostátním orgánům umožňuje zvážit pokrok vězně k nápravě nebo jiný důvod pro jeho propuštění na základě jeho chování nebo jiných relevantních osobních okolností.

V *Trabelsi* se Soud nezabýval jako úvodním krokem otázkou, zda existuje reálné riziko, že stěžovatel bude odsouzen na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění. Zkoumal také, zda v okamžiku vydání byla splněna kritéria vyplývající z případu *Vinter* v plném rozsahu. Z těchto důvodů Soud dospěl k závěru, že rozsudek ve věci *Trabelsi* je třeba zrušit.

Současně však zdůraznil, že zákaz špatného zacházení podle čl. 3 Úmluvy zůstává i nadále absolutním. Není možné rozlišovat mezi minimální úrovní závažnosti vyžadovanou pro splnění prahu závažnosti podle čl. 3 Úmluvy ve vnitrostátním kontextu a minimální úrovní vyžadovanou v extrateritoriálním kontextu. Nic z uvedeného taktéž nenarušuje již ustálené pravidlo, že vydání osoby smluvním státem by mohlo vyvolat problémy podle čl. 3 Úmluvy, pokud by existovaly vážné důvody domnívat se, že jí v dožadujícím státě hrozí skutečné nebezpečí, že bude vystavena zacházení v rozporu s tímto článkem.

V rámci aplikace uvedeného na projednávaný případ Soud shrnul, že stěžovatel ještě nebyl odsouzen a že za trestné činy, ze kterých byl obviněn, zákon nevyžadoval obligatorní uložení trestu odnětí svobody na doživotí.

Dle první fáze dvoustupňového testu musel stěžovatel prokázat, že v případě jeho odsouzení existuje reálné riziko, že mu bude uložen trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti podmíněného propuštění. Pokud by uvedené stěžovatel prokázal, musel by Soud posoudit, zda v dožadujícím státě existuje mechanismus přezkumu trestu, který by tamním orgánům umožnil zvážit stěžovatelův pokrok v nápravě nebo jiný důvod pro propuštění.

Soud nejprve přezkoumal podrobné posouzení, které bylo provedeno v průběhu řízení před vnitrostátními soudy. Vzhledem k tomu, že zjištění prvostupňového soudu byla nepřesvědčivá, přistoupil k přezkoumání předložených důkazů.

Poznamenal, že dle zprávy americké Komise pro ukládání trestů (*United States Sentencing Commission*) z února 2015 byly v roce 2013 uloženy doživotní tresty v méně než třetině procenta všech případů obchodování s drogami. Podle dalšího materiálu vypracovaného touto Komisí navíc bylo pro ukládání trestů v roce 2019 v oblasti, kde byl stěžovatel obviněn, přibližně 65 % z 507 trestů uloženo pod doporučeným rozmezím. Na druhou stranu však, dle výše uvedené zprávy, pokyny pro ukládání trestů za trestné činy obchodování s drogami výslovně stanovily trest odnětí svobody na doživotí za tuto kategorii trestných činů, pokud v důsledku užití drogy došlo k úmrtí nebo těžké újmě na zdraví a obviněný byl již dříve odsouzen za trestný čin obchodování s drogami. Ačkoli v projednávané věci jeden

ze stěžovatelových spolupachatelů zemřel na předávkování, z důkazů předložených Soudu vyplynulo, že stěžovatel nebyl v minulosti odsouzen.

Trest odnětí svobody na doživotí mohl být uložen i v jiných případech obchodování s drogami, v nichž se jednalo o velké množství drog, nebo pokud soud použil jiná ustanovení o zprísňení trestu týkající se obchodování s drogami. Obvinění proti stěžovateli byla nepochybně závažná. Ministerstvo spravedlnosti USA se domnívalo, že stěžovatel spoluvěděl mexickou skupinu obchodující s drogami, přičemž dohlížel na práci distributorů v USA. Ministerstvo spravedlnosti USA však poskytlo informace o čtyřech stěžovatelových spolupachatelích, jimž byly uloženy tresty v rozmezí od sedmi do dvaceti let odnětí svobody. Dva spolupachatelé, kterým byly uloženy nejvyšší tresty a kterým rovněž hrozil doporučený trest odnětí svobody na doživotí, nejenže čelili stejným obviněním jako stěžovatel, ale byli odsouzeni i za další trestné činy, kterým obviněný nečelil. Ministerstvo spravedlnosti USA taktéž sdělilo, že by byl stěžovatel souzen stejným soudcem, jako jeho spoluobvinění. Tento soudce by byl povinen vzít v úvahu základní zásady ukládání trestů, včetně potřeby zabránit neodůvodněným rozdílům v uložených trestech. Stěžovateli spolupachatelé však nejspíš nebyli ve zcela srovnatelném postavení jako on, když z dostupných informací nevyplývalo, že by byli podezřelí, že stáli v čele zločinecké organizace. Dále měli na základě přiznání viny taktéž nárok na snížení trestu.

Soud konstatoval, že stěžovatel v řízení před Velkým senátem nepředložil důkazy o žádném obžalovaném s podobným záznamem jako on, který by byl uznán vin-

ným z podobného jednání a byl odsouzen k doživotnímu nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Zatímco Soud nemohl při posuzování věci vycházet z pravděpodobného trestu, který by byl stěžovateli uložen v případě, kdy by přiznal vinu, uznal, že k uložení trestu přispívá mnoho faktorů a že není možné se před extradicí zabývat všemi myslitelnými variantami či scénáři, které by mohly nastat. Podotkl dále, že stěžovatel by měl možnost předložit důkazy o jakýchkoli polehčujících okolnostech, které by mohly odůvodnit uložení trestu pod rozmezím doporučeným v Instrukcích pro ukládání trestů, a soudce by byl povinen vzít v úvahu tresty uložené spolupachatelům, i když jejich situace nebyla totožná. Stěžovatel by měl také možnost podat odvolání.

Stěžovatel tak dle Soudu neprokázal, že by jej vydání do USA vystavilo reálnému riziku zacházení, které by dosáhlo prahu závažnosti podle čl. 3 Úmluvy. Nemusel tak přistoupit k druhé části analýzy a uzavřel, že výše uvedené úvahy jsou dostatečné k tomu, aby dospěl k závěru, že v případě vydání stěžovatele by k porušení čl. 3 Úmluvy nedošlo.

Anna Skrášková

[1] R (Wellington) v. Secretary of State for the Home Department [2008] UKHL 72.

[2] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. 9. 2014, Trabelsi proti Belgii, č. 140/10.

[3] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 7. 2013, Vinter a další proti Spojenému království, č. 66069/09, 130/10 a 3896/10.

Rozsudek ze dne 10. 11. 2022 ve věci Sládková proti České republice, č. 15741/15

Porušení procesní větve čl. 3 Úmluvy z důvodu nedostatečného prošetření stížnosti na špatné zacházení ze strany příslušníků policie

Úplné znění rozsudku

Evropský soud pro lidská práva se zabýval stížností na porušení čl. 3 Úmluvy. Stěžovatelka brojila jednání proti špatnému zacházení ze strany policie, jednak namítala absenci účinného vyšetřování. Soud shledal, že došlo k porušení čl. 3 Úmluvy v jeho procesní větvi, přičemž postup vnitrostátních orgánů vytkl zejména neprošetření věci nezávislým orgánem, nezapojení stěžovatelky do prošetřování její stížnosti a absenci náležité péče při obstarávání důkazů. Porušení čl. 3 Úmluvy v jeho hmotněprávní větvi Soud neshledal, nicméně po-

dotkl, že tento závěr je přinejmenším zčásti důsledkem absence účinného a nezávislého vyšetřování.

Dne 18. 2. 2013 byla stěžovatelka vyvedena policisty z jisté pražské restaurace. Jelikož byla opilá a chovala se agresivně, byli policisté nuceni užít donucovací prostředky. Následně byla stěžovatelka policisty odvezena na stanici v Novém Městě. Dle stěžovatelky s ní policisté přítomní na policejní stanici zacházeli hrubě a vystavili ji ponižujícímu a násilnému zacházení, přičemž na její adresu měli

rasistické a sexistické nářazy. Z důvodu jejího podnapilého stavu byla stěžovatelka na noc převezena na protialkoholní záchytnou stanici. Druhého dne ráno při převozu zpět na policejní stanici jí měli policisté vyhrožovat, což v ní vyvolalo úzkost a strach. Stěžovatelka, která byla již dříve uznána invalidní z důvodu těžké depresivní poruchy a úzkosti, policisty žádala, aby jí umožnili užít anxiolytika. Ti to však měli odmítnout. Na policejní stanici stěžovatelka uvedla, že si na události předchozího dne nepamatuje z důvodu své opilosti a že je připravena uhradit případnou způsobenou škodu, načež byla propuštěna.

Dne 21. 2. 2013 stěžovatelka navštívila praktického lékaře, který v lékařské zprávě mimo jiné zaznamenal, že uvedla, že trpí silnou úzkostí, strachem a nočními můrami [1]. Téhož dne dále stěžovatelka podala na policisty, kteří byli ve službě na policejní stanici v Novém Městě dne 18. 2. 2013 a kteří ji následujícího dne přivezli zpět na policejní stanici z protialkoholní záchytné stanice, trestní oznámení, kde jako příjemce označila Generální inspekci bezpečnostních sborů (dále jako „GIBS“), avšak zaslala jej na adresu Krajského ředitelství policie v Praze. K oznámení stěžovatelka přiložila také předmětnou lékařskou zprávu. Krajské ředitelství policie v Praze podání stěžovatelky vyhodnotilo jako stížnost na nevhodné chování policistů a postoupilo jej Obvodním ředitelstvím policie Praha 1 a 2 s žádostí o prověření postupu jim podřízených policistů [2]. Dne 12. 3. 2013 vypracovalo Obvodní ředitelství policie Praha 2 úřední záznam, ve kterém je mimo jiné uvedeno, že záznamy z bezpečnostních kamer na policejní stanici v Novém Městě v době jejich vyžádání dne 7. 3. 2013 byly již smazány. Obvodní ředitelství policie Praha 1 a 2 následně stěžovatelku písemně informovala, že její stížnost byla shledána nedůvodnou.

Dne 17. 4. 2013 poslala stěžovatelka trestní oznámení znovu, tentokrát na e-mailovou adresu GIBS. Ta se však oznámením sama nezabývala a postoupila jej Krajskému ředitelství policie v Praze k prošetření. Proti tomuto postupu podala stěžovatelka stížnost k Městskému státnímu zastupitelství v Praze, které však pochybení neshledalo. Stěžovatelka následně neuspěla ani u Ústavního soudu, který její ústavní stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou [3]. Stěžovatelka se tak rozhodla obrátit na Soud, kdy ve své stížnosti s odkazy na čl. 3 a 13 Úmluvy brojila jednak proti špatnému zacházení ze strany policie, jednak namítala absenci účinného vyšetřování.

Ve vztahu k možnému porušení procesní větve čl. 3 Úmluvy Soud na úvod shrnul, že pokud jsou obvinění ze špatného zacházení opodstatněná a vzbuzují důvodné podezření, je povinností příslušných orgánů je prošetřit. Musí se přitom vždy pokusit řádně zjistit, co se stalo, a podniknout přiměřené kroky k zajištění potřebných důkazů. Aby bylo vyšetřování podle čl. 3 Úmluvy účinné, musí být ti, kdo za něj nesou odpovědnost a kdo jej provádějí, nezávislí a nestranní, a to nejen právně, ale i fakticky. To vyžaduje nejen absenci jakéhokoli hierarchického nebo institucionálního spojení s těmi, kdo se na událostech podíleli, ale též nezávislost z praktického hlediska.

Ve vztahu k projednávání věci Soud nepochyboval o opodstatněnosti stěžovatelčiných stížností, když tyto obsahovaly dostatečně konkrétní informace o povaze údajného špatného zacházení s ní a byla k nim přiložena lékařská zpráva ze dne 21. 2. 2013. S ohledem na uvedené tak dle Soudu bylo povinností vnitrostátních orgánů věc účinně prošetřit.

Soud shrnul, že trestní oznámení stěžovatelky bylo prověřováno několika vnitřními policejními kontrolními orgány, které byly součástí policejních ředitelství, k nimž dotčení policisté organizačně patřili. Závěry vyšetřování se pak zcela opíraly o výpovědi policistů, a to nejen těch, které stěžovatelka přímo obvinila, ale i dalších. Verze policistů o událostech byla nekriticky přijata a považována za dostatečnou pro závěr, že stěžovatelka byla agresivní a kladla odpor a že síla použitá proti ní byla oprávněná, aniž by bylo zkoumáno, zda použitá síla byla přiměřená okolnostem případu. V tomto ohledu nebyl vyžádán žádný odborný lékařský posudek a stěžovatelce nebyla dána možnost vyjádřit se.

Kriticky se Soud vyjádřil zejména ve vztahu ke skutečnosti, že ač stěžovatelka namítala, že jí byly odeprény léky a že byla vystavena ponižujícím a rasistickým poznámkám, v důsledku čehož utrpěla psychické trauma, nebyla nijak zapojena do prověřování své stížnosti. Podotkl, že ve spise není žádná zmínka o tom, že by policie přijala opatření, aby prověřila stěžovatelčinu důvěryhodnost nebo ověřila její verzi událostí.

Soud dále poukázal na skutečnost, že stěžovatelka podala trestní oznámení dne 27. 2. 2013, tedy tři dny po události, přičemž pokus o prověření záznamů z bezpečnostních kamer proběhl až dne 7. 3. 2013. Tato skutečnost představuje další prvek prokazující, že vyšetřování nebylo vedeno s náležitou péčí. Vyšetřovací orgány měly dostatek času na zajištění tohoto důkazu, ale neučinily tak. V případě, jako je tento, musí být nezávislým a specializovaným orgánem (kterým je v kontextu České republiky GIBS) provedeno plnohodnotné šetření za účasti oběti ihned, jakmile je podána opodstatněná stížnost. S ohledem na uvedené tak Soud uzavřel, že v projednávání věci provedená interní policejní kontrola nevyhověla požadavkům na účinné vyšetřování. Její závěry taktéž nebyly způsobitelné rozumně odůvodnit nepostoupení věci GIBS, která je odpovědná za vyhledávání, odhalování a ověřování skutečností nasvědčujících tomu, že policista spáchal trestný čin. Na základě výše uvedeného tak Soud uzavřel, že došlo k porušení čl. 3 Úmluvy v jeho procesní větvi.

V rámci posuzování možného porušení hmotněprávní větve čl. 3 Úmluvy Soud konstatoval, že přestože dospěl k závěru, že tvrzení stěžovatelky zavazovala orgány k zahájení vyšetřování, s ohledem na vyjádření stran a veškeré materiály, které má k dispozici, nemůže bez důvodných pochybností dospět k závěru, že stěžovatelka byla skutečně vystavena zacházení v rozporu s čl. 3 Úmluvy. Současně však zdůraznil, že tento závěr je přinejmenším zčásti důsledkem toho, že vnitrostátní orgány v příslušné době

neprovedly účinné a nezávislé vyšetřování. V tomto případě tak porušení neshledal.

Stěžovatelka dále namítala, že v jejím případě došlo také k porušení čl. 13 Úmluvy. Dle jejího názoru Městské státní zastupitelství v Praze řádně neodůvodnilo své rozhodnutí a Ústavní soud plně neposoudil účinnost vyšetřování. V tomto ohledu Soud konstatoval, že obsah stížnosti míří na výsledek vyšetřování, tudíž se překrývá se stížností podle procesní větve čl. 3 Úmluvy. Ačkoli tedy Soud stížnost shledal jako přípustnou, konstatoval, že ve vztahu k čl. 13 Úmluvy nevznikla samostatná otázka.

Anna Skrášková

[1] Stěžovatelka dále navštívila další dva specialisty v souvislosti s přetrvávající necitlivostí zápěstí, ke které mělo dojít v důsledku nasazení pout. Nálezy však byly v normě.

[2] Krajské ředitelství samo prověřovalo pouze postup hlídky pohotovostní motorizované jednotky, jejíž příslušníci byli přítomni během zadržení stěžovatelky. Žádné pochybení neshledalo.

[3] Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 9. 2014, sp. zn. II. ÚS 453/14.

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Rozsudek ze dne 13. 10. 2022 ve věci L. F. proti S. C. R. L., C-344/20

Diskriminace v kontextu interního pravidla společnosti zakazujícího pracovníkům projevovat náboženské, filosofické nebo politické přesvědčení

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soudní dvůr shledal, že ustanovení pracovního řádu zakazující pracovníkům, aby jakýmkoliv způsobem projevovali své náboženské nebo filosofické přesvědčení, nepředstavuje přímou diskriminaci dle čl. 2 odst. 2 písm. a) směrnice, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání [1] (dále jen „směrnice“), vůči pracovníkům, kteří chtějí nosit viditelný symbol náboženského vyznání, a to pokud je toto ustanovení uplatňováno obecně a bez rozdílu. Soudní dvůr taktéž dospěl k závěru, že čl. 1 směrnice brání tomu, aby vnitrostátní ustanovení provádějící směrnici interpretovaná tak, že náboženské a filosofické přesvědčení představuje dva odlišné důvody diskriminace, mohla být považována za ustanovení příznivější pro ochranu zásady rovného zacházení než ustanovení směrnice v souladu s jejím článkem 8 odst. 1.

Spor v původním řízení vznikl mezi žalobkyní L. F., která je muslimkou nosící muslimský šátek, a společností S. C. R. L., která podniká v oblasti pronájmu a provozování sociálního bydlení. Žalobkyně se ze své vlastní iniciativy rozhodla ucházet o možnost absolvovat šestitýdenní neplacenou stáž u společnosti S. C. R. L. Vedoucí pracovníci se po pohovoru nejprve vyjádřili kladně, žádost osoby L. F. však byla nakonec zamítnuta, jelikož odmítla dodržovat pravidlo neutrality zakotvené v pracovním řádu společnosti S. C. R. L., které stanovovalo, že pracovníci společnosti nesmějí žádným způsobem (ani svým oblečením) projevovat své náboženské, filosofické nebo politické přesvědčení. Žalobkyně však odmítla muslimský šátek pro účely výkonu stáže odložit. Po prvním odmítnutí se L. F. rozhodla podat žádost o stáž u společnosti S. C. R. L. ještě jednou s tím, že by nosila jiný typ pokrývky hlavy. I tato žádost však nebyla úspěšná, jelikož ji S. C. R. L. odmítla kvůli tomu, že v prostorách společnosti není dovoleno nosit žádné pokrývky hlavy. Žalobkyně se rozhodla podat žalobu k předkládajícímu soudu, v níž namítla porušení belgického antidiskriminačního zákona. V průběhu řízení vyvstaly otázky ohledně interpretace ustanovení čl. 1, čl. 2 odst. 2 písm. a) a čl. 8 odst. 1 směrnice.

První otázka spočívala ve zjištění, zdali „náboženské vyznání či víra“ (resp. náboženské vyznání a přesvědčení) dle čl. 1 směrnice představuje jediný důvod diskriminace, nebo naopak důvody různé. Soudní dvůr v tomto odkazoval na svou dřívější judikaturu, dle níž jsou náboženské vyznání a přesvědčení dva aspekty jediného důvodu diskriminace [2]. Tento pak zahrnuje náboženské, ale i filosofické a duchovní přesvědčení. S ohledem na pojem náboženské přesvědčení pak Soudní dvůr připomenul, že se směrnice vztahuje pouze na důvody v ní taxativně určené, a tedy pod ni nespádají např. politické, odborové, umělecké, sportovní či estetické přesvědčení.

Další otázka směřovala na to, zdali lze interní pravidlo společnosti zakazující pracovníkům jakýmkoliv způsobem projevovat jejich náboženské, filosofické nebo politické přesvědčení považovat za přímou diskriminaci ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. a) směrnice. Soudní dvůr v tomto ohledu konstatoval, že takovéto ustanovení nepředstavuje přímou diskriminaci v případě, že je uplatňováno obecně a bez rozdílu. Může však představovat diskriminaci nepřímou dle čl. 2 odst. 2 písm. b) směrnice, pakliže se prokáže, že pravidlo vede ke zvláštnímu znevýhodnění příslušníků určitého náboženského vyznání nebo přesvědčení a rozdílné zacházení není objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k dosažení tohoto cíle nejsou přiměřené a nezbytné. Soudní dvůr považuje zavedení politiky filosofické, náboženské a politické neutrality zaměstnavatelem za legitimní cíl, který se váže ke svobodě podnikání, který však sám o sobě ještě nepostačuje k objektivnímu odůvodnění nepřímé diskriminace založené na náboženském vyznání a přesvědčení, neboť objektivní odůvodnění může být shledáno pouze v případě skutečné a prokázané potřeby zaměstnavatele [2].

Smysl poslední otázky spočíval v tom, zdali musí být čl. 1 směrnice interpretován tak, že brání vnitrostátním ustanovením provádějícím směrnici do vnitrostátního práva, která jsou vykládána v tom smyslu, že náboženské, filosofické a politické přesvědčení představují odlišné důvody diskri-

minace, což dle předkládajícího soudu může být bráno jako ustanovení příznivější pro ochranu zásady rovného zacházení než ustanovení směrnice v souladu s jejím článkem 8 odst. 1. Vzhledem k předmětu otázky Soudní dvůr opět připomněl, že politické přesvědčení nespádá pod věcný rozsah směrnice a že spojení náboženské vyznání či víra (přesvědčení) dle čl. 1 směrnice představuje jediný důvod diskriminace, který obsahuje náboženské, filosofické i duchovní přesvědčení. Ve světle těchto skutečností tak dle Soudního dvora vyplývalo, že smyslem otázky je objasnit, jaký prostor pro uvážení mají členské státy při přijímání a zachovávání ustanovení, která jsou příznivější pro ochranu zásady rovného zacházení než ustanovení směrnice ve smyslu jejího článku 8. V tomto ohledu Soudní dvůr připomněl, že prostor pro uvážení je členským státům ponechán především v oblasti sladění jednotlivých dotčených práv a zájmů, a umožňuje tak zohlednit kontext vlastní každému členskému státu [2]. Ustanovení čl. 8 odst. 1 směrnice tak nebrání tomu, aby vnitrostátní soud při poměrování odlišných zájmů přiznal větší význam zájmům náboženského vyznání nebo přesvědčení než zájmům jiným, především těm plynoucím ze svobody podnikání, pakliže toto vyplývá z jeho vnitrostátního práva. Nelze však, aby tento prostor pro uvážení umožnil státům rozdělit jediný důvod diskriminace taxativně stanovený v čl. 1 směrnice na důvody několik, neboť by dle Soudního dvora došlo ke zpochybnění formulace, kontextu a účelu tohoto důvodu a zároveň k narušení užitečného účinku obecného rámce pro rovné zacházení zavedeného směrnicí.

Dle Soudního dvora nevyvolávají pochybnosti na tomto výkladu ani námitky předkládajícího soudu, dle nichž mů-

že existence jediného důvodu zahrnujícího náboženské, filosofické a duchovní přesvědčení vést ke snížení úrovně ochrany, protože by dle předkládajícího soudu došlo ke znemožnění srovnání pracovníků s náboženským přesvědčením a pracovníků s přesvědčením filosofickým. Tato námitka je dle Soudního dvora relevantní pouze v případě existence diskriminace přímé, která již byla v předmětném řízení vyloučena. Navíc existence jediného důvodu zahrnujícího náboženské vyznání a přesvědčení nijak nebrání srovnávat pracovníky s určitým náboženským přesvědčením a pracovníky s přesvědčením odlišným, popř. pracovníky s různým náboženským přesvědčením. Okruh osob, vůči nimž lze provést srovnání za účelem určení diskriminace na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení, tak není omezen pouze na osoby, které se k náboženskému vyznání nebo přesvědčení nehlásí. Vzhledem k výše uvedenému je tak nutné čl. 1 směrnice vykládat tím způsobem, že brání tomu, aby vnitrostátní ustanovení provádějící směrnici, která jsou interpretována v tom smyslu, že náboženské a filosofické přesvědčení představují dva různé důvody diskriminace, mohla být považována za ustanovení, která jsou příznivější pro ochranu zásady rovného zacházení než ustanovení směrnice v souladu s jejím článkem 8 odst. 1.

Jana Zápotocká

[1] Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. 11. 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.

[2] Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. 7. 2021, IX proti WABE eV a MH Müller Handel GmbH proti MJ, C-804/18 a C-341/19.

Rozsudek ze dne 27. 10. 2022 ve věci Proximus NV, C-129/21

K souhlasu zákazníka telekomunikačního operátora se zveřejněním osobních údajů v účastnických seznamech

Plné znění rozsudku

Soudní dvůr se zabýval zejména otázkou, zda je třeba čl. 12 odst. 2 směrnice 2002/58 [1] ve spojení s čl. 2 druhým pododstavcem písm. f) této směrnice a článkem 95 GDPR [2] vykládat tak, že k uvedení osobních údajů účastníka služeb telekomunikačního operátora v účastnických (telefonních) seznamech zveřejňovaných jinými poskytovateli, než je tento operátor, je vyžadován „souhlas“ tohoto účastníka ve smyslu článku 4 bodu 11 GDPR. Dospěl k závěru, že takový souhlas vyžadován je.

V původním řízení se jednalo o spor mezi zákazníkem (žalobcem) belgické telekomunikační společnosti a společností Proximus (žalovanou). Ta byla jednou ze společností, které na podkladě údajů poskytnutých telekomunikačními společnostmi vydávaly tzv. účastnické seznamy, pod kterými si lze představit elektronickou databázi telefonního seznamu na způsob Zlatých stránek, kde jsou uváděna jména, adresy a telefonní čísla klientů. Zároveň zde existovaly další společnosti, jež obdobné databáze

vytvářely a kterým společnost Proximus údaje o klientech dále předávala. Tyto osobní údaje byly ze strany telekomunikačních společností pravidelně aktualizovány, a to včetně informací o tom, že si určití klienti nepřejí být v databázi vedeni.

Žalobce v roce 2019 požádal žalovanou, aby jeho kontaktní údaje nebyly uvedeny jak v jejích účastnických seznamech, tak v seznamech vedených třetími osobami (kterým žalovaná údaje předává), a bylo mu vyhověno. Následně nicméně žalovaná obdržela od telekomunikačního operátora žalobce v rámci pravidelné aktualizace údajů nové kontaktní údaje žalobce, jež nebyly označeny jako důvěrné, a tyto byly automatizovaně zpracovány tak, že se ve veřejné databázi opět objevily.

V návaznosti na tuto skutečnost žalobce opět požádal o skrytí svých údajů a podal na žalovanou stížnost před příslušným vnitrostátním orgánem ochrany osobních údajů, přičemž z další komunikace mezi žalobcem a žalovanou vyplynulo, že žalovaná předala jeho požadavek i dalším zpracovatelům účastnických seznamů, nicméně neměla přehled o jejich vnitřních mechanismech nakládání s údaji. Orgán ochrany osobních údajů žalované přikázal nápravná opatření a uložil jí pokutu. Žalovaná se proti uvedenému obrátila na soud, kde jádrem věci bylo, zda je v případě zveřejňování informací v účastnických seznamech vyžadován souhlas subjektu osobních údajů (opt-in), či zda mají být údaje mazány až po jeho odmítnutí (opt-out).

Soud se v této otázce obrátil na Soudní dvůr s předběžnou otázkou, jež spočívala zejména v tom, zda musí být čl. 12 odst. 2 směrnice 2002/58 ve spojení s čl. 2 druhým pododstavcem písm. f) této směrnice a článkem 95 GDPR vykládán v tom smyslu, že k uvedení osobních údajů účastníka služeb telekomunikačního operátora v účastnických seznamech zveřejňovaných jinými poskytovateli, než je tento operátor, je vyžadován „souhlas“ tohoto účastníka ve smyslu článku 4 bodu 11 GDPR.

Soudní dvůr v první řadě uvedl, že účastníci jsou před zápisem do účastnických seznamů informováni o jejich účelu, včetně možnosti vyhledávání osobních údajů. Tato předběžná informace pak umožňuje účastníkům vyslovit sou-

hlas s uvedením jejich údajů v účastnických seznamech a tento seznam je pro zpracování údajů nezbytný (zde Soudní dvůr odkazuje též na rozsudek ze dne 5. 5. 2011, Deutsche Telekom, C-543/09). Takovýto souhlas se nicméně váže ke zveřejnění osobních údajů v účastnickém seznamu (tedy na účel zveřejnění), a nikoliv ke konkrétní totožnosti poskytovatele seznamu – tedy obecně nebrání tomu, aby byly údaje předávány dalším poskytovatelům účastnických seznamů (není tak třeba opětovný souhlas účastníka). Odlišná situace by zde byla ve chvíli, kdy by strana, která údaje shromažďuje, či třetí strana chtěla údaje využít pro jiné účely. V takovém případě by bylo třeba získat od účastníků obnovený souhlas.

Soudní dvůr dále připomenul, že z čl. 4 bodu 11 GDPR plyne, že souhlas vyžaduje svobodný, konkrétní, informovaný a jednoznačný projev vůle. Takovýto souhlas je nezbytný k tomu, aby mohly být osobní údaje ohledně účastníka služeb telekomunikačního operátora v účastnických seznamech uvedeny. Provozovatel je v neposlední řadě povinen učinit přiměřené kroky k tomu, aby případné odmítnutí subjektu údajů bylo postoupeno dalším zpracovatelům jeho osobních údajů, kterým jsou tyto údaje předávány.

Zejména s ohledem na uvedené Soudní dvůr konstatoval, že čl. 12 odst. 2 směrnice 2002/58 ve spojení s čl. 2 druhým pododstavcem písm. f) této směrnice a čl. 95 GDPR je třeba vykládat tak, že k uvedení osobních údajů účastníka služeb telekomunikačního operátora v účastnických seznamech zveřejňovaných jinými poskytovateli je vyžadován souhlas účastníka ve smyslu čl. 4 bodu 11 GDPR.

Jan Bena

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. července 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích).

[2] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

Rozsudek ze dne 20. 10. 2022, ve věci ROI Land Investments Ltd proti F. D., C-604/20 K dosahu a systematickému postavení speciálních jurisdikčních pravidel pro individuální pracovní smlouvy ve světle nařízení Brusel I bis

Úplné znění rozsudku

Soudní dvůr se v předkládaném rozhodnutí vyjádřil k dosahu uplatnění jurisdikčních pravidel pro spory vyplývající z individuálních pracovních smluv, a to v případech, kdy je žalována třetí osoba odlišná od formálního zaměstnavatele, s níž nebyla uzavřena formální pracovní smlouva. Současně byla potvrzena speciální a taxativní povaha těchto pravidel, jež při naplnění podmínek své aplikace vylučují postup dle vnitrostátních pravidel, byť by tato byla pro zaměstnance příznivější. V neposlední řadě Soudní dvůr konstatoval, že pojem „profesionální nebo podnikatelská činnost“ ve smyslu limitu aplikace jurisdikčních a kolizních pravidel pro spotřebitelské smlouvy v sobě zahrnuje rovněž činnost závislou.

Podstatou řízení o předběžných otázkách byl spor mezi ROI Land, společností se sídlem v Kanadě, a panem F. D., jenž má bydliště v Německu. F. D. zpočátku pracoval pro ROI Land, avšak jeho pracovní smlouva byla posléze ukončena s ujednáním, že smluvní vztah bude převeden na R Swiss, nově vzniklou švýcarskou společnost, jež byla dceřinou společností ROI Land. Současně s nově uzavřenou pracovní smlouvou byla podepsána dohoda, v níž se ROI Land zavázala vůči F. D. k odpovědnosti za plnění povinností vyplývajících z pracovněprávního vztahu s R Swiss. Poté co byl F. D. ze zaměstnání propuštěn, napadl tuto výpověď u pracovního soudu ve Stuttgartu, neboť v obvodu tohoto soudu se nacházelo místo, odkud obvykle vykonával svou práci. F. D. se svou žalobou úspěš, avšak R Swiss odmítla povinnost jí uloženou rozsudkem splnit. Proto F. D. podal další žalobu u německých soudů, tentokrát proti ROI Land, a to z titulu uzavřené dohody o ručení. Předkládající Spolkový pracovní soud si kladl otázku, zda mají německé soudy příslušnost k řešení tohoto sporu a jaké je právo rozhodné pro vztah mezi F. D. a ROI Land.

V partikulárních okolnostech tohoto případu bylo nejprve třeba posoudit, zda se zaměstnanec může dovolávat jurisdikčních pravidel nařízení Brusel I bis pro individuální pracovní smlouvy rovněž v rámci žaloby směřující proti osobě, s níž nemá uzavřenu formální pracovní smlouvu, avšak jež přímo odpovídá za závazky zaměstnavatele z takové smlouvy plynoucí.

Při posouzení této otázky Soudní dvůr v první řadě připomněl, že právní pojmy dotčených speciálních jurisdikčních pravidel je třeba vykládat autonomně, aby tak byla zajištěna jejich uniformní aplikace napříč všemi členskými státy. S vědomím tohoto požadavku je třeba za základní předpoklad uplatnění těchto pravidel pojmout existenci pracovního poměru. Tento lze prostřednictvím objektivních kritérií v souladu s judikaturou Soudního dvora vymezit jako vztah, kdy určitá osoba (zaměstnanec) vykonává po určitou dobu ve prospěch jiné osoby a pod jejím vedením (zaměstnavatel) činnosti, za které protihodnotou pobírá odměnu. [1] Definičním znakem proto nezbytně není existence formální pracovní smlouvy, nýbrž vztah nadřízenosti a podřízenosti, jenž je třeba hodnotit v relaci k souhrnu individuálních znaků a okolností konkrétního vztahu mezi stranami. S ohledem na toto konstatování Soudní dvůr uzavřel, že sama existence dohody o ručení za závazky „formálního“ zaměstnavatele nemusí vždy naplňovat tyto předpoklady. Pokud však na základě posouzení konkrétních okolností případu dospěje soud k závěru, že mezi stranami sporu existuje vztah podřízenosti, poté se může zaměstnanec dovolávat jurisdikčních pravidel pro individuální pracovní smlouvy i vůči těmto osobám.

Navazující předběžná otázka směřovala k explikaci vztahu mezi jurisdikčními pravidly nařízení pro individuální pracovní smlouvy a vnitrostátními jurisdikčními pravidly, jejichž meze uplatnění vymezuje čl. 6 nařízení Brusel I bis. Předkládající soud si v této souvislosti kladl otázku, zda lze navzdory splnění podmínek pro postup dle pravidel nařízení založit příslušnost na základě vnitrostátních jurisdikčních pravidel, jsou-li tato pro zaměstnance příznivější.

Soudní dvůr v rámci odpovědi na tuto otázku připomněl, že jurisdikční pravidla pro individuální pracovní smlouvy představují speciální a taxativně pojatá pravidla nařízení Brusel I bis. Současně, má-li být zajištěno naplňování obecného cíle nařízení spočívajícího v unifikaci pravidel určování příslušnosti, musí být učiněn závěr, že naplnění předpokladu postupu dle pravidel nařízení vylučuje aplikaci vnitrostátních jurisdikčních pravidel, třebaže by byla pro slabší stranu sporu příznivější. Naopak pokud by i při apli-

kaci speciálního jurisdikčního pravidla nebyla založena příslušnost soudů některého členského státu, nic nebrání použití vnitrostátních předpisů ve smyslu čl. 6 nařízení Brusel I bis.

Poslední dvojice předložených předběžných otázek, jejichž zodpovězení bylo relevantní v případě konstatování nepoužitelnosti pravidel pro individuální pracovní smlouvy, směřovala k objasnění, zda pojem „profesionální nebo podnikatelská činnost“, představující mez aplikace speciálních pravidel pro spotřebitelské smlouvy, zahrnuje nejen samostatně výdělečnou činnost, nýbrž i činnost závislou.

Při odpovědi na tuto otázku se Soudní dvůr opřel o smysl a účel, k jejichž dosahování byla do struktury nařízení představena speciální pravidla pro spotřebitelské smlouvy. Připomněl přitom svou ustálenou rozhodovací praxi, z níž plyne, že zvláštní ochrana přiznaná těmito pravidly není odůvodněna, je-li účelem smlouvy profesionální nebo podnikatelská činnost. [2] Z tohoto konstatování nikterak nevyplývá, že by se při jejich výkladu jakkoliv rozlišovalo mezi činnostmi samostatně výdělečnou a činnostmi závislou, neboť v obou případech daná situace postrádá potřebu chránit slabší stranu sporu. Pro aplikaci těchto pravidel totiž není rozhodující subjektivní postavení dané strany, nýbrž povaha uzavřené smlouvy. Soudní dvůr s oporou

v těchto závěrech uzavřel, že závislá činnost spadá pod pojem „profesionální nebo podnikatelská činnost“ ve smyslu speciálních pravidel nařízení Brusel I bis a nařízení Řím I pro spotřebitelské smlouvy.

Ačkoliv je třeba na vyslovené závěry Soudního dvora nahlížet ve světle partikulárních okolností konkrétního případu, lze v nich pozorovat rovněž obecnější implikace. Tyto lze promítnout na narůstající komplexnost přeshraničních pracovních právních vztahů, v jejichž rámci by mohlo docházet ke snaze o obcházení speciálních jurisdikčních pravidel a kolizních norem. Vymezení pojmu zaměstnavatel nad rámec úzce pojatého formálního zaměstnavatele by mohlo těmto negativním strategickým jevům zabránit.

Patrik Provazník

[1] Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. 4. 2019, Peter Bosworth a Colin Hurley proti Arcadia Petroleum Limited a další, C-603/17, bod 25; Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 20. 9. 2007, Sari Kiiski proti Tampereen kaupunki, C-116/06, bod 25 a zde citovaná judikatura.

[2] Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. 12. 2020, A. B. a B. B. proti Personal Exchange International Limited, C-774/19, bod 30 a zde citovaná judikatura.

Rozsudek ze dne 15. 11. 2022 ve věci Senatsverwaltung für Inneres und Sport, Standesamtaufsicht, C-646/20

K otázce uznání osvědčení o rozvodu vydaného matrikářem jiného členského státu

Plné znění rozsudku

Soudní dvůr se zabýval otázkou, zda je osvědčení o rozvodu, vydané matrikářem v souladu s vnitrostátním právem, třeba považovat za „rozhodnutí“ ve smyslu čl. 2 bodu 4 Brusel II bis [1] (dále jen „nařízení“). Zejména s ohledem na skutečnost, že tento pojem se může vztahovat rovněž na rozhodnutí mimosoudního orgánu a že vnitrostátní právo zajišťuje, že matrikář zkoumá soulad okolností rozvodu s právní úpravou, že je vyžadováno opakované souhlasné prohlášení manželů a že se dohodla manželů netýká majetku či nezletilých dětí, dospěl Soudní dvůr stran předložené otázky ke kladnému závěru.

Po skutkové stránce se v původním řízení před vnitrostátními orgány jednalo o posouzení situace, kdy T. B. (státní příslušnice Německa a Itálie) usilovala o uznání rozvodu

s italským manželem, který proběhl v Itálii před matrikářem. Uvedený vnitrostátní proces spočívá v tom, že manželé, kteří si přejí rozvod, se mohou dostavit k matrikáři a učinit před ním s určitým časovým odstupem opakované prohlášení o této skutečnosti. V projednávané věci následně matrikář vydal osvědčení, kterým se manželství rozvedlo. T. B. následně požádala o zápis rozvodu do matriky města Berlína. Uvedený orgán měl nicméně pochybnosti ohledně toho, zda je takový zápis v souladu s vnitrostátním právem, a následovalo několik řízení na vnitrostátní úrovni, jež se týkala otázky, zda je v dané věci zapotřebí uznání předmětného osvědčení, či nikoliv.

Uvedený spor se nakonec dostal před Spolkový soudní dvůr, který se rozhodl předložit předběžnou otázku, jejíž podstata spočívala v tom, zda se ve vztahu k pojmu

„rozhodnutí“ uvedenému v čl. 21 nařízení ve spojení s čl. 2 bodem 4 tohoto nařízení použijí pravidla stanovená uvedeným nařízením v oblasti uznávání rozhodnutí o rozvodu v případě rozvodu, který je výsledkem dohody uzavřené mezi manžely a byl prohlášen matrikářem členského státu v souladu s jeho právními předpisy.

Soudní dvůr v první řadě uvedl, že pojem „rozhodnutí“ v uvedeném smyslu je třeba vykládat autonomním a jednotným způsobem. V projednávané otázce konstatoval, že samotné nařízení takovou definici neobsahuje, a v úvahách pokračoval tím směrem, že s ohledem na účel vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva Unie usiluje o zajišťování vzájemného uznávání mimosoudních rozhodnutí mezi členskými státy. V tomto kontextu rovněž připomenul význam vzájemné důvěry mezi členskými státy. Ve smyslu nařízení se pojem „rozhodnutí“ o rozvodu vztahuje na rozhodnutí vydané soudem členského státu bez ohledu na to, jak je označeno, zatímco „soudy“ jsou zde všechny orgány příslušné k rozhodování ve věcech v působnosti nařízení. Z uvedeného tedy dle Soudního dvora plynulo, že nařízení se může vztahovat na rozhodnutí o rozvodu přijatá na základě soudního i mimosoudního rozhodnutí, pokud příslušné vnitrostátní právo takového mimosoudního rozhodnutí umožňuje.

Dále se Soudní dvůr zaměřil na otázku požadované míry přezkumu, který musí vnitrostátní orgán, jemuž jsou adresovány žádosti o rozvod, vykonávat, aby bylo jím vyhotovenou listinu možno považovat za „rozhodnutí“ ve smyslu nařízení. V tomto smyslu uvedl, že to v praxi znamená, že provede přezkum podmínek rozvodu z hlediska vnitrostátního práva a rovněž existence souhlasu obou manželů.

Tedy jestliže mimosoudní orgán po přezkumu ve věci samé schválí dohodu o rozvodu, je třeba uznat ji jako „rozhodnutí“ ve smyslu nařízení.

Tak tomu bylo i v projednávané věci. S odkazem na italskou vnitrostátní úpravu Soudní dvůr zejména konstatoval, že matrikář je orgánem zřízeným zákonem, který je oprávněn závazně rozhodovat o rozvodech, přičemž činí přezkum, zda jsou splněny podmínky, jež právo vyžaduje. Následně vydá o rozvodu osvědčení. Současně se musí osobně a dvakrát v rozmezí nejméně 30 dnů získat prohlášení obou manželů, že s rozvodem svobodně a vědomě souhlasí. Kromě toho se matrikář rovněž ujistí, že dohoda manželů se týká pouze zrušení manželství (a netýká se tedy např. převodu majetku) nebo že manželé nemají nezletilé děti.

Zejména s ohledem na uvedené skutečnosti Soudní dvůr dospěl k závěru, že čl. 2 bod 4 nařízení musí být v takovéto situaci vykládán v tom smyslu, že listina osvědčující rozvod, která byla vyhotovena matrikářem členského státu původu a obsahuje dohodu o rozvodu uzavřenou mezi manžely a jimi potvrzenou před tímto matrikářem v souladu s podmínkami stanovenými právní úpravou tohoto členského státu, je „rozhodnutím“ ve smyslu čl. 2 bodu 4 nařízení.

Jan Bena

[1] Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

MONITORING LITERATURE

Základní práva

- Siofra O'Leary, Advisory opinions and judicial dialogue Strasbourg-style. *Common Market Law Review*, Volume 59, Special Issue (2022).
- Rafael Bustos Gisbert, Judicial Independence in European Constitutional Law. *European Constitutional Law Review*, Volume 18, Issue 4.
- Stefan Sottiaux, Conflicting Conceptions of Hate Speech in the ECtHR's Case Law. *German Law Journal*, Volume 23, Issue 9.

Systém evropského práva

- Christiaan Timmermans, Mediating conflicts between national identities and EU law: The potential of Article 4(2) TEU. *Common Market Law Review*, Volume 59, Special Issue (2022).
- Ben Smulders, Increasing convergence between the European court of Human Rights and the Court of Justice of the European Union in their recent case law on judicial independence: The case of irregular judicial appointments. *Common Market Law Review*, Volume 59, Special Issue (2022).
- Marise Cremona, Niamh Nic Shuibhne, Integration, membership, and the EU Neighbourhood. *Common Market Law Review*, Volume 59, Special Issue (2022).
- Robin Gaddled, Elise Muir, Actors and Roles in EU Law: Asking 'Who Does What?' in the European Union Legal System. *European Constitutional Law Review*, Volume 18, Issue 4.
- Antoine Bailleux, From the Stage to the High Seas: Concluding Thoughts on the Present and Future of EU Legal Studies. *European Constitutional Law Review*, Volume 18, Issue 4.
- Pavel Svoboda, Vnější sankce EU v právní teorii i praxi. *Právník* 12/2022, ročník 161, s. 1137–1162.

Evropské civilní právo

- Ingeborg Schwenzer, Patrick Wittum, The CISG and European Private Law: When in Rome, Do as the Romans Do. *European Review of Private Law*, Volume 30, Issue 5 (2022).

Evropské trestní právo

- Zuzana Vikarská, Natálie Dřínovská, Evropský zatýkáací rozkaz ve stínu krize právního státu: dům postavený na písku. *Právník* 12/2022, ročník 161, s. 1176–1195.

Jan Bena

Příspěvky nejsou oficiálními vyjádřeními Nejvyššího soudu.

© Nejvyšší soud, ISSN 2464-8531

4/2022
BULLETIN

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA